

Mevlid Geleneği: Ömrüne Yemin Olsun ki!

Aynur URALER*

“The Mawlid Tradition:
Oath on Your Life!”

Abstract: Mawlid is one of the organizations that promotes the spiritual values of the society most among the other components of civilization. It is an unique activity making the Prophet Muhammad an integral part of every group within the society. However, having different views on the conformity of mawlid with the religion, reflects that its favorable effects have been underestimated. This article emphasizes the value and importance of mawlid and examines whether it is in compliance with religion. At the beginning of the article, the general information about the written version of mawlid and its celebrations are provided. Later on, the issue of judging mawlid as the bid'ah (innovation) is discussed. Finally, Qur'anic verses and Prophetic traditions referring that mawlid is in compliance with religion are mentioned. As a result, it is concluded that mawlid has both individual and societal benefits, and the objections of those who are against mawlid are not accurate in terms of social realities.

Citation: Aynur URALER, “Mevlid Geleneği: Ömrüne Yemin Olsun ki!” (in Turkish), *Hadis Tetkikleri Dergisi (HTD)*, XVIII/1, 2020, 27-67.

Keywords: Mawlid (Birth of the Prophet), birthday, commemoration day, innovation (bid'ah), tradition, Suleyman Celebi.

A. Mevlid

Hz. Muhammed, Fil Vakası (milâdi takvime göre 571) yılında dünyaya gelmiştir.¹ Rebîulevvel ayının on ikinci gecesi, gece yarısını geçince doğduğu belirtilmiştir.² Onun (s.a.v.) dünyaya geldiği bu zamana, mevlid denir ve Müslümanlar için en önemli gecelerden biridir. Mevlid kelimesi, Hz. Peygamber'in

---

* Doç. Dr., Marmara Üniv., İlahiyat Fak., Hadis, İSTANBUL, e-mail: a_uraler@hotmail.com
ORCID: 0000-0003-1106-9313 Geliş: 18.04.2020 Yayın: 30.06.2020

¹ Hz. Peygamber'in akrabalarından sahâbi Kays b. Mahreme (b. el-Muttalib b. Abdi Menâf), kendisinin ve Hz. Peygamber'in Fil Vakası yılında dünyaya geldiklerini söylemiştir. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV, 215; Tirmizî, “Menâkıb” 2; Muhammed b. Abdillâh el-Hâkim en-Nisâbüri, *el-Müstedrek ale's-Sahihayn*, I-IV, Beyrut 1411, II, 659; III, 724; Ahmed b. Muhammed et-Tahâvî, *Şerhu Müşkili'l-âsâr*, I-XVI, Beyrut 1415, XV, 216.

Hz. Peygamber'in amcasının oğlu Abdullâh b. Abbâs da onun (s.a.v.), Fil yılında doğduğunu haber vermiştir. Tahâvî, *Şerhu Müşkili'l-âsâr* XV, 216. Doğum tarihiyle ilgili bilgiler için bkz. Ahmet Özel, “Mevlid” *DİA*, XXIX, 475-479, İstanbul 2004, XXIX, 475.

² Hâkim, *Müstedrek*, II, 658; el-Beyhakî, *Şu'abu'l-imân*, I-XIV, Hind 1423, II, 512; en-Nevevî,

doğumunu anlatıp öven şiir, doğumu münasebetiyle bayram yapmak, tören icra etmek için de kullanılır.³ Mevlid meclisinde Kur'ân-ı Kerim tilâvet edilir, mevlidin bazı bölümleri ve ilâhiler okunur, bol bol salât ve selâm getirilir. Toplantı yapılan yere ve yöreye göre farklı ikramlar sunulur.⁴ Daha eski zamanlara gidildiğinde Rebûlevvel ayının başlaması ile Müslümanların mânevî dünyasında canlanma olur, heyecan başlar, duygular maddî dünyaya da yansır, sevinç izhâr edilir, iyilikler yapılır, fakirlere ihşanda bulunulur, ziyafetler verilir.

Mevlid, Müslümanların hayatında bu kadar önemli bir yere sahip olmakla beraber hükmü üzerinde farklı görüşler bulunmaktadır. Dine uygun olup olmadığı meselesi, neredeyse kutlamaların başladığı zamanlardan günümüze kadar gelmektedir. Hz. Peygamber'in varlığı ve sünneti, Müslümanları birleştirirken bu faaliyetin ayrılık konusu yapılması, meselenin özüne uygun düşmektedir.

1. Metni

Hz. Peygamber'le ilgili edebî eserlerin en önemlileri mevlidler ve naatlardır. Hz. Peygamber'in Müslümanların gönlündeki müstesna yerinin ve sevgisinin belirtisi olarak ne kadar İslâmî dil, lehçe varsa her birinde mevlid yazılmıştır⁵ ve genellikle manzum şekindedirler, mensur olanları da vardır. Hicrî ikinci asrın sonlarından itibaren “mevlid” adlı eserler yazılmıştır. İlk eserlerin muhtevelarının tarih ve siyer ağırlıklı olduğu belirtilmiştir. Anlaşıldığına göre bunlar şiir şeklinde değil, kitap halindedir.⁶

En çok mevlid yazan milletlerden biri Türkler'dir. Türkçe mevlidlerin en meşhuru, Süleyman Çelebi'nin 812/1409 yılında yazdığı Vesiletü'n-necât (Kurtuluş Vesilesi)'dir. 768 beyit ve 16 bâbtan oluşan eserin giriş kısmında mensur bir dua bulunmaktadır. Süleyman Çelebi'nin, Mevlid'ini, Hz. Muhammed'in diğer peygamberlerden üstün oluşunu beyan etmek için yazdığı bilgisi,

---

Tehzîbu'l-esmâ ve'l-luğât, I-IV, Beyrut ts. I, 23; Ebu'l-Fidâ İsmâil b. Ömer b. Kesir, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, I-XV, Beyrut: Dâru'l-fikr 1407, II, 260.

³ bkz. Necla Pekolcay, *Mevlid-Süleyman Çelebi*, İstanbul 2005, s. 9.

⁴ Câmilerde gülsuyu, lokum, şeker; evlerde ise gülsuyu, lokum, yemek, tatlı, şerbet ikram edilir. Bunlar mevlid okutturan kişinin mâlî durumuna ve bölgelere göre farklılaşabilir. Meselâ bazı yörelerde helva, kuru üzüm, çörek dağıtılır. Faruk Kadri Timurtaş, *Mevlid (Vesiletü'n-necât)*, İstanbul 1990, s. XII.

⁵ bkz. Pekolcay, *Mevlid-Süleyman Çelebi*, s. 40.

⁶ bkz. İsmail Durmuş “Mevlid” *DİA*, XXIX, 480-482, İstanbul 2004, XXIX, 480; Selami Balcırcı, *Mevlid-Doğuşu ve Gelişmesi*, İstanbul 2003, s. 61.

Adında mevlid kelimesi geçen ilk eserin İbnü'l-Cevzî'nin (v. 597/1201), *Mevlidü'n-nebî'si* olduğu belirtilmiştir (bkz. Timurtaş, *Mevlid*, s. III).

yaygın rivâyettir.⁷ Bu kıymetli eser, Hz. Peygamber'i çeşitli vasıflarıyla tanıtmakta, onun bir beşer ama kendisine vahiy gelen bir beşer oluşuna⁸ yani herhangi biri gibi olmadığına vurgu yapmaktadır. Aynı zamanda İslâm Dini'nin, olağan ile olağan dışını beraber bulunduran kâinata bakışını yansıtmakta ve bu konuya atıflar yapmaktadır.⁹

Mevlid, Hz. Muhammed'in mübarek doğumlarının, sonsuza kadar insanlığa şeref ve fazilet göstergesi olduğunu açıklamakta,¹⁰ bütün varlıkların en kıymetlisine duyulan sevgi ve saygıyı ihtiva etmektedir. Süleyman Çelebi, eserinde İslâmî esasların bir özetini vermiş, iman edilmesi gereken konulara temas etmiştir. Halkın mezhep ve tarikat özelliklerini de yansıtmıştır. Mevlid'inde işlenen konular şöyle tespit edilmiştir: Allah Teâlâ'nın bir oluşu, âlemin yaratılma sebebi, Hz. Muhammed'in ruhunun yaratılması, vücudunun zuhura gelmesi (doğumu), doğumu sırasında ortaya çıkan fevkalâde durumlar, onun (s.a.v.) methi, mucizeleri, Mi'racı, hicreti, bazı vasıflarının beyânı, kötü fiillerden nehyetme, risâletin tebliği, Hz. Peygamber'in vefatı ve hâtime.¹¹ Her faslın bitiminde, Hz. Peygamber'e salâvâtın bulunduğu tekrar beyitleri yer almaktadır. Vesiletü'n-necât'ın ve diğer bazı mevlidlerin sonundaki deve, geyik ve güvercin hikâyeleri gibi Hz. Peygamber'e nisbet edilen bazı mucizevî olaylara dair hikâyelerin ise eserlere sonradan ilave edilen destanî manzumeler olduğu ve bunların asıl metinlerle hiçbir ilgisi bulunmadığı tespit edilmiştir.¹²

Süleyman Çelebi'nin eseri, çeşitli açılardan tahlil edilmiştir. Onun şiirini şevk ile yazdığı ve Hz. Muhammed'e olan duygularını, sevgisini, dinî heyecanını yansıtmakta başarılı olduğu, ifadelerin, halka yönelik konularda çok sâde,

⁷ bkz. Hüseyin Vassâf, *Mevlid Şerhi Gülzâr-ı Aşk*, s. 20; Timurtaş, *Mevlid*, s. IV; Necla Pekolcay, "Mevlid" *DİA*, XXIX, 485-486, İstanbul 2004, XXIX, 485. Mevlidin yazılma sebepleri için bkz. İsa Onay, *Mevlid ve Naatlarda Peygamber Tasavvuru*, (Y. Lisans Tezi) Samsun 2013, s. 25-28.

⁸ Fussilet (41), 6.

⁹ "Medeniyet telakkisinin ifadesine göre kâinatta, olağan ve olağanüstü iç içe ve yan yanadır. Sadece olağan bir kâinat anlayışı ile hayata bakmak, insanı, hayatı sadece akılla anlamaya çalışmak, bu sebeple insan ve hayattaki esrar ve güzellikleri görememek ve takdir edememek anlamına gelir. Mevlid'te Velâdet ve Mi'rac fasıllarında bu konuya kuvvetli atıflar yapılmaktadır." Sadettin Ökten "Mevlid veya Bir Medeniyet Beyanname" *Yazılışının 600. Yılında Bir Kutlu Doğum Şaheseri Uluslararası Mevlid Sempozyumu* (16-17 Nisan 2009, Bursa), s. 31-48, (ed. Bilal Kemikli-Osman Çetin) Ankara 2010, s. 48.

¹⁰ Cabbârzâde Mehmed Ârif, *Mevlid Şerhi İzâhu'l-merâm alâ Vilâdeti Seyyidi'l-enâm*, (Hazırlayan: Ozan Yılmaz) İstanbul 2011, s. 30.

¹¹ Pekolcay, "Mevlid" *DİA*, XXIX, 486; Pekolcay, *Mevlid-Süleyman Çelebi*, s. 36.

Mevlidin ahlâkî açısından muhtevası için bkz. Enver Uysal, "Ahlâkî Açından Mevlid Metni", *Yazılışının 600. Yılında Bir Kutlu Doğum Şaheseri Uluslararası Mevlid Sempozyumu* (16-17 Nisan 2009, Bursa), s. 399-412, s. 401-402.

¹² Hasan Aksoy "Mevlid" *DİA*, XXIX, 482-484, İstanbul 2004, XXIX, 482-483.

dinî kavramların anlatımında bazan girift fakat anlamın derinine inilince gönlü fethedecek özellikte olduğu belirtilmiştir.¹³ Şiir sanatları, belâğat, fesahat açısından ve ruhî incelikleri ihtiva etmesi açısından da güzel bir manzume; ilâhî bilgiler, tevhidin sırlarını hakkıyla anlattığı için seçkin bir eser olarak vasıflandırılmıştır.¹⁴ Bu ifadelerle göre Mevlid'in metni sadece halka değil, eğitimli kesime de hitap etmektedir. Ayrıca Hz. Peygamber muhabbeti etrafında "dinî hayatı haz ve vecd üzere yaşayabilme heyecanını kazandırma gayesi güden öğretici" ve "Hz. Peygamber'e sevgi beslemeyi, onun ahlâkını örnek alarak şefaatine erişmeyi merkeze alan, kendi türünde ve tarzında muhtasar-müfid bir eser" olarak değerlendirilmiştir. Adının "Vesîletün-Necât: Kurtuluş Vesilesi" olmasının da bu tespitleri doğruladığı belirtilmiştir.¹⁵ Her bakımdan değerli olan bu eser, birçok dile ve lehçeye tercüme edilmiştir.¹⁶

2. Kaynakları

Mevlidler, dinî kaynaklara göre yani bilgiye dayalı olarak yazılmışlardır. Aslında şiirlerde duygu boyutu önde olduğu için bu hususa dikkat edilmesi öncelikli bir mesele değildir, ancak mevlid yazarlar, Hz. Peygamber'in konumu sebebiyle konuya ciddiyetle yaklaşmışlar, eserlerini sadece duygulara göre inşa etmemişlerdir. Anlaşıldığına göre bu şairler, bilgili kimselerdir. Nitekim mevlid yazarlarının içinde meşhur âlimler bulunmaktadır.¹⁷ Süleyman Çelebi'nin de konuları âyet ve hadîslerle delillendirmesinden, dinî ilimler konusunda bilgili olduğunun anlaşıldığı değerlendirilmesinde bulunulmuş,¹⁸ kelâm ve tasavvuf düşüncesini cem ve telif eden, dinî kuralları göz önüne alan sūfî bir din âlimi olarak nitelenmiştir.¹⁹

¹³ Pekolcay, "Mevlid" *DİA*, XXIX, 486; Pekolcay, *Mevlid-Süleyman Çelebi*, s. 36.

¹⁴ Cabbârzâde Mehmed Ârif, *Mevlid Şerhi İzâhu'l-merâm*, s. 46.

¹⁵ Hüseyin Algül, "Bir Tarihçi Gözüyle Mevlid" *Yazılışının 600. Yılında Bir Kutlu Doğum Şaheseri Uluslararası Mevlid Sempozyumu* (16-17 Nisan 2009, Bursa), s. 327-341, s. 339.

¹⁶ bkz. M. Tayyib Okiç, "Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi'nin Mevlidinin Tercemeleri" *AÜ İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi*, sy. 1, s. 17-78, Erzurum 1975, s. 27; Pekolcay, *Mevlid-Süleyman Çelebi*, s. 38-39.

¹⁷ Ali b. Hamza el-Kisâî (v. 189/805), Vâkîdî (v. 207/823), Muhammed b. İshâk el-Müseyyebi (v. 236/850), Gazzâlî (v. 505/1111), Ebu'l-Ferec İbnü'l-Cevzi, İbn Dihye el-Kelbî (v. 633/1235) mevlid yazar kimselerden bazılarıdır (bkz. Durmuş "Mevlid" *DİA*, XXIX, 480).

¹⁸ bkz. Cabbârzâde Mehmed Ârif, *Mevlid Şerhi*, s. 22; Pekolcay, "Mevlid" *DİA*, XXIX, 485-486.

¹⁹ Ahmet Saim Kılavuz, "Mevlid'in Akaid ve Kelam Açısından Analizi", *Yazılışının 600. Yılında Bir Kutlu Doğum Şaheseri Uluslararası Mevlid Sempozyumu*, s. 292-300, s. 292).

Süleyman Çelebi'nin Mevlid'inin kaynakları incelenmiş, kaynakları arasında Kur'an-ı Kerim,²⁰ hadis,²¹ siyer, meğazi, şemâil²² ve hasâis kitapları bulunduğu neticesine ulaşılmıştır. Hatta bu eserin büyük ölçüde hadislerle dayandığı, kaynakların başında hadislerin geldiği, ya doğrudan ya da telmih yoluyla hadislerle yer verildiği tespit edilmiştir. Siyerlerden çokça faydalandığından ve işlenen konuların benzerliğinden dolayı, Mevlid'in "manzum bir siyer-i Nebi" sayılabileceği belirtilmiştir.²³ Süleyman Çelebi'nin kaynaklardan istifade ederken de özen gösterdiği, bilgileri doğru aktardığı tespit edilmiştir.²⁴

Mevlidin kaynaklara dayalı muhtevâsından dolayı "Vesiletü'n-necât'ın duygulu ve içli bir şairin eseri olduğu kadar hatta bundan da fazla olarak belli bir inanç, fikir, zihniyet ve dünya görüşünün ürünü"²⁵ ve inanç esasları açısından, ehl-i sünnet itikadına uygun olduğu belirtilmiştir.²⁶ Vesiletü'n-necât'ın asırlardır okunmasının sebeplerinden biri de muhteva özelliği olmalıdır. Diğer yandan bu eseri, ilmî bir kitap olarak kabul etmemek, ilmî çalışmalara uygulanan esaslara göre değerlendirmemek veya tenkit etmemek lâzımdır. Mevlidin,

²⁰ Hümeýra Arslantürk, "Süleyman Çelebi Mevlidi'nin Kur'ânî Kaynakları" *Yazılışının 600. Yılında Bir Kutlu Doğum Şaheseri Uluslararası Mevlid Sempozyumu* (16-17 Nisan 2009, Bursa), s. 259-273, (ed. Bilal Kemikli-Osman Çetin) Ankara 2010.

²¹ İbrahim Hatiboğlu "Hadis Arkapları ve Kaynakları Açısından Vesiletü'n-Necât" *Süleyman Çelebi ve Mevlid, Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri Sempozyumu*, s. 95-105, (ed. Mustafa Kara-Bilal Kemikli) Bursa 2007. Hatiboğlu, tebliğinde bazı beyitlerdeki hadislerin kaynaklarını göstermiştir.

²² Özellikle Muhammed b. İshâk'ın (v. 151/768) *Siret'i*, İbn Hişâm'ın (v. 218/833) *es-Siretü'n-nebeviyye*'si ile İmam Tirmizî'nin (v. 279/892) *Şemâil-i Şerif*'inden istifade edildiği belirtilmektedir (bkz. Okiç, "Çeşitli Dillerde Mevlidler" *AÜ İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi*, s. 21; Pekolcay, "Mevlid" *DİA*, XXIX, 486; Pekolcay, *Mevlid-Süleyman Çelebi*, s. 21).

²³ Salih Karacabey, "Vesiletü'n-necât'ın Hadis Açısından Analizi" *Yazılışının 600. Yılında Bir Kutlu Doğum Şaheseri Uluslararası Mevlid Sempozyumu* (16-17 Nisan 2009 Bursa), s. 274-291, s. 274, 283, 284. Tebliğde, hadislerin sıhhat açısından tahlili yapılmıştır (bkz. s. 288-290).

Mevlidin hadis kaynakları için bkz. Mehmet Yanmış, *Bursa Dini Hayatında Süleyman Çelebi'nin Vesiletü'n Necat Adlı Şiirinin Etkilerinin Araştırılması*, (Y. Lisans Tezi) Bursa 2010, s. 26-28.

²⁴ bkz. Kılavuz, "Mevlid'in Akaid ve Kelam Açısından Analizi" *Mevlid Sempozyumu*, s. 295, 298-299.

²⁵ Süleyman Uludağ "Süleyman Çelebi'nin İnanç ve Fikir Dünyası" *Süleyman Çelebi ve Mevlid, Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri Sempozyumu*, s.182-209, (ed. Mustafa Kara-Bilal Kemikli) Bursa 2007.

²⁶ Tevfik Yücedoğru, "İnanç Esasları Açısından Vesiletü'n-Necât" *Süleyman Çelebi ve Mevlid, Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri Sempozyumu*, s. 210-218, (ed. Mustafa Kara-Bilal Kemikli) Bursa 2007, s. 218; Kılavuz, "Mevlid'in Akaid ve Kelam Açısından Analizi" *Mevlid Sempozyumu*, s. 292; Timurtaş, *Mevlid*, s. VI.

dinî değerleri yansıtan bir şiir olduğu unutulmamalı, verdiği mesajı önceleme-
lidir. Aksi halde “son derece sığ, son derece objektivist hatta pozitivist bir ta-
rihçilik ve yorumculuk anlayışı ile karşı karşıya kalınacağı ve bundan sonra
bizi biz yapan kültüre, geleneğe dair bir şey kalmayacağı” değerlendirmesi ya-
pılmıştır.²⁷

3. Mevlid Kutlamaları

Hz. Peygamber, doğduğu günün önemli olduğunu bildirdiğinden²⁸ bu gü-
nün ilk devirlerdeki Müslümanlar tarafından bilindiği ve hatırlandığı muhak-
kaktır. Mevlidi, toplu olarak kutlamanın başlangıç tarihi ise kesin olarak bilin-
memektedir. Meşhur âlimlerden es-Sehâvî (v. 902/1497), ilk üç asırda mera-
simlerin yapılmadığını, daha sonra böyle bir uygulamanın başladığını ve ya-
yıldığını, mevlid ayında yemekler verildiğini, hayır-hasenât yapıldığını, iyilik-
lerin artırıldığını, çeşitli sadakalar verildiğini, sevincin izhâr edildiğini, mevlid
okumaya özen gösterildiğini, mevlidin bereketi ile herkeste bir fazilet görüldü-
ğünü söylemiştir.²⁹

Konuyla ilgili bilgilerden anlaşıldığına göre bütün Müslüman toplumlarda
mevlid kutlanmıştır.³⁰ Resmî olmayan kutlamaların Hicaz ve Bağdat bölgele-
rinde³¹ ve bilinen ilk resmî kutlamanın da Mısır’da Fâtîmî Devleti tarafından

²⁷ Kemal Ataman, “Mevlid ve Kültürel Gerçekliğimiz: Mevlid Metnini Anlamak” *Yazılışının 600. Yılında Bir Kutlu Doğum Şaheseri Uluslararası Mevlid Sempozyumu* (16-17 Nisan 2009, Bursa), s. 419-422, s. 420.

Tebliğ sahibi, bu konuda şu değerlendirmede bulunur: “Batılı, her şeyi bir araştırma objesi olarak ele alır. Son derece ideal, son derece soyut konuları bile bir araştırma objesi olarak ele almaya çalışır ve kendi metoduna, dünya görüşüne uygun olmayan her şeyin yanlış, en azından geçersiz ve dolayısıyla değersiz olduğunu düşünür. Kendi metoduna ve dünya görüşüne uymadığını düşündüğü unsurları, hangi dil ve kültür ortamında gerçekleşeceği hiç bir zaman belli olamayacak bir arındırma sürecine tâbi tutmaya çalışır. Bunu yapmak geç-
mişle olan bağları koparmak anlamına gelir. Böyle bir teşebbüs tek taraflı bir bakış açısının, etnosentrik bir bakış açısının, hem tetikleycisi hem de sonucudur. Bizler de aynı hataya düşüğümüz vakit, yalnızca kendi gelenek ve kendi kültürümüzle ters düşmüş olmakla kal-
mıyoruz, aynı zamanda kültürümüzün beslendiği öteki kültürlerle de yabancı kalarak onları dışlamış oluyoruz.” s. 421.

²⁸ Hadis ileride zikredilecektir.

²⁹ Şemsuddîn Muhammed b. Yûsuf es-Sâlihî eş-Şâmî, *Sübülü’l-hüdâ ve’reşâd fi şîreti hayri’l-ibâd*, I-XII, Beyrut 1414, I, 362.

³⁰ Mevlidin başlangıcı ve tarihi seyri için bkz. Necla Pekolcay, “Süleyman Çelebi Mevlid Metni ve Menşei Meselesi” *Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*’nden ayrı basım, İstanbul 1954, s. 30; Neclâ Pekolcay, “Mevlid”, *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, Mayıs-Haziran, c. 10, sy. 108-109, s. 190-192, Ankara 1971; Özel, “Mevlid” *DİA*, XXIX, 475-477; Bakırcı, *Mevlid*, s. 9-21 117; Mehmet Yanmış, *Bursa Dini Hayatında Süleyman Çelebi’nin Vesiletü’n Necat Adlı Şiirinin Etkilerinin Araştırılması*, (Y. Lisans Tezi) s. 13-16.

³¹ Bakırcı, *Mevlid*, s. 187.

hicrî 4. asırda yapıldığı belirtilmiştir. Devletin önde gelenleri, Hz. Peygamber'in soyundan geldiklerini söyleyerek mevlid tertiplemişlerdir. Ancak bu toplantı, daha çok devlet erkânının birbirini tebriği şeklinde olmuştur.³² Halıkın, âlimlerin, sûflerin katılımıyla gerçekleştirilen ilk büyük kutlama ise bir Türk Beyi olan Erbil Atabegi Muzafferüddin Gökböri (586-629/1190-1232) tarafından Musul'da yapılmıştır. Rebiulevvel ayında büyük törenler düzenlenmiş, hediyeler verilmiş, ziyafetler tertip edilmiştir.³³ Osmanlılar'da kutlamaların resmî başlangıcı ise 996/1588 yılıdır. Süleyman Çelebi'nin, eserini 812/1409 yılında yazması ve ondan önce de mevlid yazarların olması,³⁴ mevlid okunması için vakıflarda tahsisat ayrıldığı bilgilerine göre resmî törenlerden önce halk, kutlama yapmaktaydı. Osmanlı döneminde 1910 yılında mevlid günü resmî bayram olarak belirlenmiş, ancak Cumhuriyet döneminde kaldırılmıştır.³⁵ Geçmişte bazı İslâm beldelerinde de “bu gün sevinç günüdür” diye çocuklara okullar tatil edilmiştir.³⁶ Tarihte mevlide en çok itina gösteren yerlerin, Mekke, Medine ve Mısır olduğu belirtilmiştir.³⁷ Türkler ise Gökböri'nün heyecanını devam ettirmiş ve mevlide en çok değer veren millet olmuştur. Toplantıları özenle tertiplemelerinden, sanat ile okunmasına kadar büyük hizmetleri olmuştur.³⁸

Mevlidin törene dönüşmesi ise tabii ve sosyal bir neticedir. Zira her toplumda önemli hâdiseleri hatırlama toplantıları, zamanla tören haline gelir. Bu

³² Kutlama Muiz Lidinillâh döneminde (362-365/972-975) yapılmıştır (bkz. Okiç, “Çeşitli Dillerde Mevlidler” *AÜ İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi*, s. 23; Ahmet Özel, “Mevlid: Tarihi ve Dinî Hükmü” *Divan Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, sy. 1, s. 235-246, İstanbul 2002, s. 237; Özel, “Mevlid” *DİA*, XXIX, 475).

³³ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, XIII, 136-137; Ahmed b. Muhammed İbn Hallikân, *Ve-feyâtul'a'yân*, I-VII, Beyrut 1994, IV, 117-119; Abdurrahman b. Ebî Bekr es-Suyûtî, *el-Hâvî li'l-fetâvâ*, I-II, Beyrut 1424, I, 222; Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, I, 362, 365; Hüseyin Vassâf, *Mevlid Şerhi Gülzâr-ı Aşk*, s. 82, (Hazırlayanlar Mustafa Tatçı, Musa Yıldız, Kaplan Üstüner), İstanbul 2006; Özel, “Mevlid” *DİA*, XXIX, 475.

³⁴ bkz. Okiç, “Çeşitli Dillerde Mevlidler” *AÜ İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi*, s. 23.

³⁵ Osman Türer, “Osmanlı Sarayında İcra Edilen Mevlid Merasimi: Mevlid Alayı” *Kültür Coğrafyamızda Hz. Muhammed*, Uluslararası Sempozyum (Orta Asya, Kafkasya Ve Balkanlar) - 1- s. 359-364, Adapazarı-Sakarya, 7-8 Mart 2009, s. 363.

³⁶ Suyûtî, *el-Hâvî li'l-fetâvâ*, I, 230; Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, I, 363.

³⁷ Rifâ'a b. Râfi' b. Bedevi et-Tahtâvî, *Nihâyetu'l-îcâz fi sîrati sâkini'l-hicâz*, Kahire 1419, s. 69-70. Mekke, Medine ve Mısır'daki kutlamalar için bkz. Bakırcı, *Mevlid*, s. 25-31; Özel, “Mevlid” *DİA*, XXIX, 477.

³⁸ bkz. Okiç, “Çeşitli Dillerde Mevlidler” *AÜ İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi*, s. 23; Türer, “Osmanlı Sarayında İcra Edilen Mevlid Merasimi: Mevlid Alayı” *Kültür Coğrafyamızda Hz. Muhammed Sempozyumu*, s. 359-364; Bakırcı, *Mevlid*, s. 33-35.

suretle geçmişte olan bir olay o güne getirilmiş olur.³⁹ Hz. Muhammed'in zamanından uzaklaştıkça yüce hatıralarını yaşatmak daha fazla değer ve önem kazanmıştır.⁴⁰ Diğer yandan merasimler/âyinler, dinin bazı yönlerinin uygulamada görülmesidir. Anlaşıldığına göre ona (s.a.v.) duyulan sevgi ve saygı, zamanla bayram yapmakla ifade edilmiştir. Merasimlerin, toplumsal düzeni koruyucu özellikte kültürel bir güç olduğu tespiti de mevlidin tören haline gelmesinin sebepleri arasında zikredilir. Çünkü bu faaliyet, birlik ve beraberliği sağlamaya vesile olmaktadır. Önemli bir sebep de sevinci etrafa yansıtmanın, istenmeyen mecralara kaymasını, tören yaparak önlemek olmalıdır. Devlet eliyle yapılması da bu fikri doğrular niteliktedir. Nitekim merasimlerin, heyecanları kontrol etme ve yönlendirme ihtiyacı hâsıl olduğunda ortaya çıktığı belirtilmiştir.⁴¹

Hicrî 4. asırda başlayan mevlid, İslâm âleminde büyük kabul görmüş, itibarlı bir konumda olmuştur. Halk, Hz. Muhammed'in doğduğu aya, takvimdeki Rebîulevvel değil "mevlid ayı" adını vermiştir.⁴² Merasimler, toplantılar sultanların saraylarından, dağ başındaki üç haneli köylere kadar her yere yayılmıştır. Mevlidin benimsenmesi, dinleyenleri derinden etkilemesinin temel sebebi, Allah aşkı yanında Hz. Peygamber'e duyulan muhabbet, bağlılık, hürmet,⁴³ vefâ, varlığı için sevinme ve şükürdür. Onun (s.a.v.) şahsında dinî heyecanı tatmak, mânevî açıdan yenilenmek, dinî bir ortam içinde bulunmaktır. Bu duyguları aktarmak için mevlid çok isabetli bir vesile olmuş, ona (s.a.v.) olan ilginin duygu boyutunun göstergesi olarak doğduğu günde bayram edilmiştir. Teveccühün bir başka sebebi muhtevanın, halkın duygularını yansıtmasıdır. Meselâ, Süleyman Çelebi, Mevlid'ini hem kaynaklardan hem de gelecekte istifade ederek yazdığından, her çevreye hitap etmiş ve herkesin ilgisini

³⁹ bkz. Hayati Hökelekli, "Mevlidle İlgili İnanç ve Tutumlar" *Yazılışının 600. Yılında Bir Kutlu Doğum Şaheseri Uluslararası Mevlid Sempozyumu* (16-17 Nisan 2009, Bursa), s. 358-398, s. 358-360.

Tebliğ sahibi doğum, ölüm, göç, zafer gibi ferdi veya toplumu etkileyen olayların hatırlanması ihtiyacının törenlerin oluşmasına sebep olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca sivil hayattaki bu tür toplantılara merasim, tören; dinî hayattakilere ise âyin, ritüel dendiğini belirtmiştir.

⁴⁰ bkz. Okiç, "Çeşitli Dillerde Mevlidler" *AÜ İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi*, s. 23.

⁴¹ bkz. Hökelekli, "Mevlidle İlgili İnanç ve Tutumlar" *Mevlid Sempozyumu*, s. 360, 361. Mevlidlerin tören halinde icra edilmesi için bkz. Bakırcı, *Mevlid*, s. 117.

⁴² Emin Işık "Mevlid Geleneğimiz" *Türk Edebiyatı Dergisi*, Kasım, sy. 205, s. 18-19, İstanbul 1990, s. 18.

⁴³ bkz. Emin Işık, "Mevlid Nasıl Okunur ve Nasıl Okunmalı" *Yazılışının 600. Yılında Bir Kutlu Doğum Şaheseri Uluslararası Mevlid Sempozyumu* (16-17 Nisan 2009, Bursa), s. 541-546, s. 544; Ökten "Mevlid veya Bir Medeniyet Beyannamesi" *Mevlid Sempozyumu*, s. 31; Okiç, "Çeşitli Dillerde Mevlidler" *AÜ İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi*, s. 24; Bakırcı, *Mevlid*, s. 117.

çekmiştir.⁴⁴

Hz. Peygamber'in gönüllerdeki yeri dolayısıyla Müslümanlar, her hallerine mevlidi ortak etmişlerdir. Önemli hâdiselerde, mevlidin mânevî havasının çevresinde toplanmışlardır. Sevinçli işlerde onunla şükretmişler; doğum, öğrenimi tamamlamak, iş sahibi olmak, askerden gelmek, evlenmek, ev almak, büyük bir hastalıktan iyileşip şifa bulmak ve haccı tamamlayıp dönmek gibi hayırlı ve sevinçli işlerde mevlid okutmuşlardır. Hüzünlü, kederli durumlarda da onunla teselli olmuşlar; ölüm, ölüm yıldönümü, hastalık, felaket gibi durumlarda mevlid okutmuşlardır.⁴⁵ Diğer mübarek geceleri ibadetle değerlendirirken de mevlid okumuşlardır. Mevlidin, meşru işlerde okunması da dikkat çekilmesi gereken bir konudur. Halk, Hz. Peygamber'e olan saygısından dolayı dine uygun işlerinde mevlid yapmıştır. Toplantılarda, Kur'an tilâveti, mevlid-den bazı bölümler, zikir ve ilâhiler okunması, ikram yapılması ile bu günler sevaplı işlerle geçirilmiştir.

B. Mevlidin Hükümü

Toplum hayatında büyük kabul gören mevlidin, dinin esaslarına uygun olup olmadığı değerlendirilmiştir. Hz. Peygamber ve daha sonraki birkaç neslin yaşadığı dönemlerde mevlid yapılmadığından, bu faaliyetin dinî açıdan hükümü ve meşrûiyeti/dine uygunluğu konusunda görüşler belirtilmiştir. Bazı âlimler, Allah'ın âlemlere rahmet olarak gönderdiği Hz. Muhammed'in dünyaya gelmesi sebebiyle sevinmenin, doğduğu gün münasebetiyle fakirlere yardımda bulunmanın, nâfile ibadet etmenin, ona (s.a.v.) olan sevgiyi anlatan ve metheden şiirler okumanın, temiz ve güzel elbiseler giyerek sevinci yansıtmının iyi ameller olduğunu belirtmişler, mevlidi bid'at-ı hasene/iyi bir yenilik saymışlardır.⁴⁶ Bir kısım âlimler de bu toplantılara ve orada mevlid, kaside, naat okunmasına çeşitli gerekçelerle olumlu bakmamışlar, karşı çıkmışlar, bid'at-ı seyyie/kötü bir yenilik saymışlardır.⁴⁷

⁴⁴ bkz. Algül, "Bir Tarihçi Gözüyle Mevlid" *Mevlid Sempozyumu*, s. 340.

⁴⁵ bkz. Ökten "Mevlid veya Bir Medeniyet Beyannameesi" *Mevlid Sempozyumu*, s. 31.

⁴⁶ Ebu'l-Ferec İbnü'l-Cevzî, Ebû Şâme el-Makdisî (v. 665/1267), İbnü'l-Cezerî, İbn Hacer el-Askalânî, İbn Hacer el-Heytemî (v. 974/1567), Şemseddin es-Sehâvî, Celâlüddin es-Süyûtî (v. 911/1505) Şihâbüddin Ahmed b. Muhammed el-Kastallânî (v. 923/1517), Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî (v. 942/1536) gibi âlimler bu kanaattedirler.

⁴⁷ Tâcuddin Ömer b. Ali el-Lahmî el-Fâkihânî (v. 731/1330), İbnü'l-Hâc el-Abderî (v. 737/1336), İbn Teymiyye (v. 728/1328), Vehhâbî ulemâsı ve Muhammed Abduh (v. 1905), Reşid Rızâ (v. 1935) mevlidin bid'at olduğunu söyleyen kimselerdendir. Hükümü konusunda teferru'atlı bilgi için bkz. Suyûtî, *el-Hâvî li'l-fetâvâ*, I, 223-231; Bakırcı, *Mevlid*, s. 43-59; Özel, "Mevlid" *DİA*, XXIX, 477-478; Özel "Mevlid: Tarihi ve Dinî Hükümü" *Divan Dergisi*, s. 244-245; Okıç, "Çeşitli Dillerde Mevlidler" *AÜ İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi*, s. 24.

1. Mevlide Karşı Çıkanların Görüşleri ve Değerlendirilmesi

Mevlid okunması hakkındaki farklı görüşleri ihtiva eden pekçok çalışma yapılmıştır. İtirazları ve cevapları şöyle özetlemek mümkündür:

Mevlid merasimlerine karşı çıkanlar, bu faaliyeti Kur'ân-ı Kerim'de ve sünnette yer almayan, bu iki kaynaktan aslı bulunmayan bir amel olarak nitelemişlerdir. İddiaya, birşeyin aslının bilinmemesinin, onun yok olduğunu göstermediğini, ayrıca İbn Hacer el-Askalânî (v. 852/1449) gibi âlimlerin kaynaklardan asıl/dayanak tespit ettikleri cevabı verilmiştir.⁴⁸

Hz. Peygamber ve sahâbe döneminde mevlid kutlanmadığı için itiraz edilmiştir. Buna karşılık Hz. Peygamber hayattayken onu (s.a.v.) yâdetmeye ihtiyaç duyulmadığı zaten kendisinin var olduğu yorumu yapılmıştır.⁴⁹ Vefatından sonra da sahâbiler her dâim onu (s.a.v.) gündemde tutmuşlar, her olayda onu (s.a.v.) anlatmışlar, örnek göstermişlerdir. Dolayısıyla onların zamanında mevlid toplantıları tertip edilmesi için sebepler oluşmamıştır. Daha sonraki dönemlerde ise Hz. Peygamber'i daha çok gündeme getirme ihtiyacı hâsıl olmuştur.⁵⁰

Diğer yandan Hz. Peygamber döneminde, doğduğu günün bilinmediği ve gündeme gelmediği söylenemez. Zira o (s.a.v.), doğduğu günün farkında olunmasını istemiş, hatta bu günün nasıl değerlendirilmesi konusunda yol göstermiş, oruç tutulmasını tavsiye etmiştir. Hz. Peygamber'in doğduğu günle ilgili nâfile ibadetleri daha fazla artırmaması ve o günde iyi işlerin yapılmasına dair birşey söylememesi ise ümmetine merhametinden dolayı amelleri hafif tutma âdeti olduğundan ve farz kılınır endişesiyle bazı işleri yapmaktan çekinmesinden kaynaklandığı yorumu yapılmıştır.⁵¹ Hz. Peygamber'in doğduğu evin ilk asırlardan itibaren muhafaza edilip⁵² mescide çevrilmesi de bu konuda bir şunun varlığına delâlet etmektedir. Endülüslü seyyah İbn Cübeyr, 579/1183 yılında Mekke'de gördüklerini anlatırken Hz. Muhammed'in doğum yıldönümünde, doğduğu evin ziyarete açıldığını belirtmiştir.⁵³

⁴⁸ Suyûtî, *el-Hâvi li'l-fetâvâ*, I, 224-225; Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, I, 368, 369.

⁴⁹ bkz. Işık "Mevlid Geleneğimiz" *Türk Edebiyatı Dergisi*, s. 18.

⁵⁰ Şeriatte sükût edilen konular ve Hz. Peygamber zamanında esbâb-ı mâcibesi bulunmayan işlerin izahı için bkz. İbrahim b. Mûsâ eş-Şâtübî, *el-Muvafakât*, (trc. Mehmet Erdoğan) I-IV, İstanbul 1993, III, 66.

⁵¹ Örnek olarak Rasûlullâh'ın (s.a.v.), ümmetine merhametinden dolayı Medine'yi harem kılarlarken Mekke'deki gibi avcılığı ve ağaçların kesilmesini yasaklamadığı, sorumluluklarını hafiflettiği belirtilmiştir. Suyûtî, *el-Hâvi li'l-fetâvâ*, I, 227; Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, I, 371, 372.

⁵² Ebu'l-Velid Muhammed b. Abdillâh el-Ezrakî, *Ahbâru Mekke ve mâ câe fihâ mine'l-âsâr*, I-II, Beyrut ts. II, 198.

⁵³ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* II, 261; Özel, "Mevlid" *DİA*, XXIX, 476.

Mevlid yapılmasına olumlu bakmayanlar, selefin yoluna uyan büyük âlimlerin böyle bir toplantı yaptıklarının bilinmediğini, daha önce örneğinin olmadığını belirtmişlerdir. İlk dönemdeki faziletli, salih kimselerin, Hz. Peygamber'i sonrakilerle kıyaslanmayacak kadar çok sevdikleri, saygı duydukları halde ve kutlamalarına da bir engel bulunmamasına rağmen kutlamadıkları için bu toplantılarda hayır olmadığını, hayırlı bir iş olsaydı önce onların yapacaklarını söylemişlerdir. Binaenaleyh mevlid merasimlerini, toplantılarını, dine yapılan ilave kabul ederek mezmûm bid'at, mekruh bid'at diye nitelemişlerdir.⁵⁴ Ayrıca onu, bâtil yolda olanların uydurduklarını, gününü gün edenlerin/tufeylilerin özen gösterdiklerini ve nefsin arzularına uygun birşey olduğunu, iyi niyetle yapılmadığı, başka menfaatler için yapıldığını söylemişlerdir. Bu iddialara cevap verilmiş, mütedeyyin ulemânın mevlid yapmadığı, bâtil yolda gidenlerin yaptığı görüşü doğru bulunmamıştır. Musul'da mevlid kutlamalarını ilk başlatanın, zâhid ve âlim bir kimse olan Şeyh Ömer b. Muhammed b. Hıdır (v. 570/1175) olduğu belirtilmiştir. Muzafferuddin Gökböri de ilk büyük kutlamayı başlattığında çevresinde âlim ve salih kimselerin olduğu, mütedeyyin âlimlerin bu faaliyetleri tasdikledikleri, yadırgamadıkları belirtilmiştir. Hatta âlim ve faziletli bir zat olan Ebu'l-Hattâb Ömer b. Hasen ed-Dihye (v. 633/1235) bu kutlamalarda bulunmuş ve orada bir mevlid yazmıştır.⁵⁵ Diğer yandan daha sonra çeşitli yerlerde resmî olarak kutlanması, danışman konumundaki âlimlerin onayladıklarını göstermektedir. Mevlid yapanların veya katılanların niyetinin iyi olup olmadığı meselesi ise tespiti mümkün olmayan bir durumdur. Konunun meşruiyetiyle doğrudan ilgili değildir.

Mevlidin bid'at-ı hasene/iyi bir yenilik olarak kabul edilmesine karşı gelenler, bid'atın mendub ve mübah olamayacağını belirtilmişlerdir.⁵⁶ Buna karşılık bid'atın; haram ve mekruhla sınırlı olmadığı, bid'atın mübah, mendub, vâcib de olabileceği ifade edilmiş, İmam Şâfiî'nin konuyla ilgili sözü nakledilmiştir.

⁵⁴ Takiyuddin Ahmed b. Abdilhalim İbn Teymiyye, *İktidâu's-sıratı'l-müstakim limuhâlefeti ashâbi'l-cahîm*, I-II, Beyrut 1419, II, 123; Suyûtî, *el-Hâvi li'l-fetâvâ*, I, 223; Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, I, 364, 368.

⁵⁵ Suyûtî, *el-Hâvi li'l-fetâvâ*, I, 223, 225, 229; Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, I, 365, 369-370.

Ebu'l-Hattâb Ömer b. Hasen ed-Dihye'nin soyu, sahâbi Dihye el-Kelbi'ye dayanır (bkz. Muhammed b. Ahmed b. Osman *ez-Zehebî, Siyeru A'lâmi'n-nübelâ*, I-XVIII, Kahire 1427, XVI, 278; Hüseyin Vassâf, *Mevlid Şerhi Gülzâr-ı Aşk*, s. 82-83).

İbn Dihye'nin 604/1207 yılında Erbil'e uğradığında Hz. Peygamber'in doğum yıldönümünün büyük törenlerle kutlandığını görünce *et-Tenvir fî mevlidi's-sirâci'l-münir* adlı eserini yazdığı nakledilmiştir. İbn Dihye, eserini Muzafferüddin Gökböri'ye okuduğunda, Gökböri ona 1000 dinar ihşanda bulunmuştur (bkz. İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, XIII, 136-137; İbn Hallikân, *Ve'feyatu'l-a'yân*, IV, 117-119; Suyûtî, *el-Hâvi li'l-fetâvâ*, I, 222; Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, I, 362).

⁵⁶ Suyûtî, *el-Hâvi li'l-fetâvâ*, I, 223.

O, bid'atın övülen ve yerilen olmak üzere iki türlü olduğunu belirtmiş, “Yapılan iş, sünnete muvâfık olursa övülen, değilse yerilen bid'at olur” demiştir. Kitab'a ve sünnete muhalif olan yeni işlerin dalâlet olduğunu, hayır için yapılan yeni işlerde ise muhalefet olmadığını belirtmiştir.⁵⁷ Dalâlet olan bid'atın sadece Kitab'a ve sünnete değil, sahâbe kavline, icmaa muhalif olduğu, bunlardan birine aykırı olmayan işlerin ise zemmedilmediği belirtilmiş, ölçü daha kapsamlı tutulmuştur. İlk asırda olmayan nice iyi işlerin yapılması, her yeniliğin bid'at olmadığına örnek gösterilebilir. Medrese açmak, ilmin inceliklerine dair toplantılar tertip etmek, ribât/sınırı korumak için yapılar inşa etmek, minare yapmak gibi sonradan ortaya çıkmış işler vardır. Mevlid de bu güzel işlerdendir, Kitab'a, sünnete, sahâbe kavline, icmaa aykırı değildir. Kitab ve sünnette açık nas yoksa da kıyas ile câiz olduğu neticesine varılmıştır. Dolayısıyla mezmum işlerden değildir ve Hâfız (İbn Hacer), Suyûtî (v. 911/1505) ve başka âlimler tarafından bid'at-ı hasene/iyi bir yenilik, mendub bir bid'at olarak nitelendirilmiştir. Çünkü bu yeni iyilikte, sevap olan işler vardır. Hz. Muhammed'i âlemlere rahmet olarak göndermesi sebebiyle Allah Teâlâ'ya şükretmek ve onun (s.a.v.) varlığına sevinmek, ona (s.a.v.) duyulan muhabbeti izhâr etmek, şiirler yazmak, sadakalar vermek, yemek ikram etmek, iyilikler yapmak, güzellikler yaşamak mübah işlerdir. Bu sebeple mevlid için toplanmak, Allah'a yakın olmaya vesile olan amellerden sayılmıştır.⁵⁸

Mevlide karşı olan âlimler, gerekçe olarak bazı törenlerdeki olumsuz davranışları belirtmişlerdir. Özellikle ilk dönemlerde⁵⁹ yapılan kutlamalarda bid'at ve günah olan davranışlarda bulunulduğu söylenmiş ve mevlid, münker fiillerin işlenmesine sebep teşkil ettiği gerekçesiyle mekruh hatta haram bulunmuştur. Kutlamalar sırasında Kur'an-ı Kerim kıraatı ve zikir bulunmakla beraber sokaklarda oyunlar, eğlenceler yapıldığı, kadın ve erkeklerin birarada bulunduğu bir ortamda çalgılar çalınıp şarkılar söylendiği belirtilmiştir. Bu işlerin

⁵⁷ Abdurrahman b. Şihâbüddin b. Ahmed b. Receb el-Hanbelî, *Câmiu'l-ulûm ve'l-hikem fi şerhi hamsine hadisen min cevâmi'l-kelim*, Mısır 1393, s. 253; Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, I, 364-365, 370.

Şâfiî, Hz. Ömer'in teravih namazının cemaatle kılınmasına “ne güzel bid'at/yenilik” demesiyle ihticâc etmiştir. Hz. Ömer'in, bid'at kelimesini lügat mânâsını kullandığı, şer'an yasak olan bid'at mânâsında kullanmadığı izahı yapılmıştır. Hz. Ömer, sünnete muhâlif olduğu için değil, teravih namazı daha önce cemaatle devamlı kılınmadığı için bid'at demiştir. Bindiği gibi Rasûlullah (s.a.v.), birkaç gün cemaate teravih namazı kaldırmıştı. Dolayısıyla Hz. Ömer'in uygulaması sünnette vardır (bkz. İbrahim b. Mûsâ eş-Şâtîbî, *el-İ'tisâm*, I-II, Kahire 1408/1988, I, 215, 237).

⁵⁸ Suyûtî, *el-Hâvi li'l-fetâvâ*, I, 222, 225, 226, 228; Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, I, 364-366, 370-371. Ayrıca bkz. Okıç, “Çeşitli Dillerde Mevlidler” *AÜ İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi*, s. 24; Bakırcı, *Mevlid*, s. 57.

⁵⁹ Daha çok Mısır'da Fâtımîler'in kutlamadaki aşırılıkları ve bazı olumsuz davranışları tenkit edilmektedir (bkz. Bakırcı, *Mevlid*, s. 43).

İslâm'a aykırı işler olduğunda, kimsenin ihtilaf etmediğini, murûet sahibi kimselerin de hoş görmediğini, ancak kalpleri ölmüş, duyarsız kimselerin, günahlardan tevbe etmemişlerin hoşuna gittiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla sâir vakitlerde yasak olan davranışları, bu faziletli gecede yapmanın nasıl uygun olacağı sorusunu sormuşlardır.⁶⁰ Bazıları da iyi insanların davet edildiği bir toplantı yapıp orada salâvât getirilmesini, fakir ve miskinlere yemek yedirilmesini sevip, bunun haricindeki söz, musiki gibi şeyleri ise zemme yakın iş saymışlardır.⁶¹

Kutlamalar sırasında görülen olumsuz durumların, eğreti işlerden olduğu yani o işlerin mevliddeki toplanma maksatları arasında bulunmadığı belirtilecek iddiaya cevap verilmiştir. Olumsuz işler, yanlış davranışlar farz veya nafîle olan bir ibadet sırasında da yapılırsa yanlıştır. Bu durumdan dolayı nasıl o ibadetlerin yapılmaması gerektiği hükmü verilmiyorsa mevlidin de olumsuz işlerden ayrı düşünülmesi gerektiği belirtilmiştir. Dolayısıyla aslından olmayan işler yapıldı diye mevlide karşı gelmek doğru bulunmamıştır.⁶² Hâfız (İbn Hacer) de merasimlerde hem iyi işler ve hem de olumsuz işlerin yapıldığını belirterek iyilikler için gayret edilip olumsuzluktan kaçınmaya gayret edilmesi gerektiğini söylemiş,⁶³ ancak mevlide karşı çıkmamıştır.

Mevlid kutlamasını doğru bulmayan bazı kimselerin, bizzat mevlidin kendisine değil, aslında o sırada işlenen yanlışlara karşı olduklarına dair şu yorum yapılmıştır: “Bu mübarek günün böylece süfêha takımının gayr-i dinî temayüllerine âlet edilmesini hoş karşılamayan âlimler, mevlidden uzak durmuşlar ve onun bid’at ve günah olduğu yolunda risâleler yazmışlardır. Bu âlimlerin bid’at diye karşı çıktıkları şeyler câmide Kur’ân okunması, Hz. Peygamber’in medh ü senâ edilmesi, ona salât ü selâm getirilmesi değildi. Bu mübarek günün, günlerce süren süflî eğlencelere ve oyunlara âlet edilmesiydi. Meselenin dinî hüviyetinin korunmayışı, çığırından çıkarılıp bir festival ve karnaval havasına sokulmasıydı.”⁶⁴ Mevlidi, Müslüman olmayan milletlerin mihrican, nevrüz gibi bayramlarına ve Hz. İsa’nın doğumu için Hristiyanlar’ın yaptıkları

⁶⁰ Suyûtî, *el-Hâvi li'l-fetâvâ*, I, 224, 226-227; Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, I, 369, 371.

Ayrıca bkz. Ebû Şâme Abdurrahmân b. İsmâil el-Makdisî, *el-Bâis alâ inkârî'l-bid'a ve'l-havâdis*, Kahire 1398. s. 107-112; Özel, “Mevlid: Tarihi ve Dinî Hükmü” *Divan Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, s. 243-244.

⁶¹ Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, I, 364.

⁶² Suyûtî, *el-Hâvi li'l-fetâvâ*, I, 226; Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, I, 370-371. Ayrıca bkz. Özel, “Mevlid” *DİA*, XXIX, 477-478; Özel, “Mevlid: Tarihi ve Dinî Hükmü” *Divan Dergisi*, s. 244-245.

⁶³ Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, I, 366.

⁶⁴ Işık “Mevlid Geleneğimiz” *Türk Edebiyatı Dergisi*, s. 18-19. Bu konudaki izahlar için bkz. Özel, “Mevlid: Tarihi ve Dinî Hükmü” *Divan Dergisi*, s. 244, 246.

kutlamalara benzetip karşı çıkılmasında⁶⁵ da bu sebep etkili olmalıdır.

Mevlide, bazı şartlar yerine getirildiği takdirde olumlu bakan kimseler de bu toplantılardan âhîret mükâfatı murat edildiği için bu önemli vakitlerin oyun eğlenceye dönüşmemesini, mevlidin gösteriş veya başka mefaside yol açmamasını söylemişlerdir. Hz. Peygamber'i metheden şiirlerden, kalbi zühde yönlendiren sözlerin arkasından o mânevî zemine uymayan işlerin yapılması gerekir.⁶⁶ Gerçekten de Hz. Peygamber'in doğduğu aya, güne değer vermek, dine uygun işleri yapmakla olur. Peygamber Efendimiz'le (s.a.v.) ilgili faaliyetlerin, konunun kutsiyetine ve saygınlığına yakışan seviyede ve nitelikli olması uygundur. Yasaklanan işlerden kaçınmaya her zaman dikkat edilmelidir, mevlid ayında ve gecesinde ise bu hassasiyetin artması beklenir. Bu ayda veya günde hayır hasenat yapamayanların, hiç olmazsa dinen yasak olan işleri yapmaktan kaçınmaları güzel bir davranıştır.⁶⁷

Mevlid kutlamalarındaki olumsuzlukların her devirde görüldüğünü söylemek mümkün değildir, kutlamalar, zamanla dine uygun hale gelmiştir. Bütün beldelerde de görülmemiştir. Osmanlılar'da tenkit edilen yanlışların hiç yaşanmaması örnek gösterilebilir. İster resmî kutlamalar olsun, ister halkın kendi kutlamaları olsun, Türkler başlangıcından günümüze kadar mevlid törenlerini, toplantılarını büyük bir ciddiyetle yerine getirmiş, dinî ölçüleri zedeleyen uygulamalardan titizlikle kaçınmışlar,⁶⁸ çok hassas davranmışlardır. Meselâ, mevlid, ibadet huşûu ile yapılır, okuyanlar da dinleyenler de abdest alırlar, okunanlar saygıyla dinlenir. Bundan dolayı mevlidin, herhangi birinin doğum günü kutlaması ile alakası yoktur.

Mevlide bid'at diyenler, bazı kimselerin bu faaliyeti, münker ve muharremattan görmeyip onu en büyük ibadet olarak kabul ettiklerini, çok fazla özen gösterdiklerini, hatta bu kimselerin, başkalarını da mevlid yapmaya zorladıklarını, böyle davranarak suçlarına suç kattıklarını söylemişlerdir.⁶⁹ Oysa mevlid yapılmasını dine uygun bulanların, onu ibadet olarak telakki edilmesine

⁶⁵ Takiyuddîn Ahmed b. Abdilhalîm İbn Teymiyye, *İktidâu's-sıratî'l-müstakîm limuhâlefeti ashâbi'l-cahîm*, I-II, Beyrut 1419, II, 123. Ayrıca bkz. Bakırcı, *Mevlid*, s. 44; Abdurrahman Kurt-Mehmet Yanmış, "Mevlid Dindarlığı, Bursa Örneği" *Yazılışının 600. Yılında Bir Kutlu Doğum Şaheseri Uluslararası Mevlid Sempozyumu* (16-17 Nisan 2009 Bursa), s. 342-357, (ed. Bilal Kemikli-Osman Çetin) s. 344-345.

⁶⁶ Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübûlü'l-hüdâ*, I, 364, 366, 371, 372, 373.

⁶⁷ Suyûtî, *el-Hâvi li'l-fetâvâ*, I, 226, 227; Özel, "Mevlid: Tarihi ve Dini Hükümü" *Divan Dergisi*, s. 243.

⁶⁸ Bakırcı, *Mevlid*, s. 187-188; Özel, "Mevlid" *DİA*, XXIX, 477.

⁶⁹ bkz. Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübûlü'l-hüdâ*, I, 369, 371. Değerlendirmeler için bkz. <https://www.yenisafak.com/yazarlar/hayrettinkaraman/mevlid-ve-kandili-2037711>
<https://www.yenisafak.com/yazarlar/hayrettinkaraman/kandiller-ve-mirac-23533>
<https://www.facebook.com/soner.duman.50/posts/10217971351334273>

dair bir ifadeleri yoktur ve yapmayanları kınadıkları belirtilmemiştir. Mevlid; farz, vâcib gibi bir ibadet değildir, ancak bu güne değer verenin sevap alması umulur. Halk arasında mevlid yapmayı, zaruri zanneden varsa da zikredilmeyecek orandadır.

Hz. Peygamber, Rebûlevvel ayında doğmuş ve Rebûlevvel ayında vefat etmiştir. Mevlid kutlamalarına karşı çıkanlar, bu ayda sevinmek yerine hüzenlenmenin daha uygun olduğunu söylemişlerdir. Bu görüşe itiraz edilmiştir. Hz. Peygamber'in dünyaya gelişi, nimetlerin en büyüğüdür, vefatı da en büyük musibettir. Şeriat, nimetlere duyulan şükrün izhâr edilmesini, gösterilmesini ister. Musibetlere karşı ise sabır ve sükûnet göstermeyi, üzüntüyü dışarıya vurmamayı ister. Kederler, hüzenler Allah'a arz edilir. Hz. Yâkub'un "Ben derdimi, hüznümü sadece Allah'a arz ediyorum"⁷⁰ sözü bu tavra örnek olarak gösterilebilir. Bir başka misâl, doğum sebebiyle akîka kesilmesidir. Bu iş, şükür ve ferahlığı etrafa yansıtmaktır. Ölümde ise akîkaya benzer bir emir yoktur, çığlıklarla, ağtılarla acıyı belli etmek de yoktur. Binâenaleyh şeriatın kaideleri, bu ayda sevinci belirtmenin güzel bir davranış olduğuna, vefatına üzülmene izhâr edilmemesine delâlet etmektedir. Peygamberlerin vefatında matem yapmanın emredilmemesi de buna işarettir.⁷¹ Diğer yandan Hz. Peygamber dünyadaki varlığı ile vahiy almış ve insanlığa kurtuluş yolunu göstermiştir, ölümü ile de vahiy kesilmiştir. Sahâbîler, onun (s.a.v.) vefatına üzüldükleri gibi vahyin kesildiğine de üzülmüşlerdir.⁷² Bununla birlikte doğumuna ve varlığına sevinecek sebepler daha fazladır.

Mevlid merasimine karşı çıkanlar olduğu gibi muhtevasında dinin esaslarına aykırı ifadeler kullanıldığı belirtilerek mevlidlerin metinlerini tenkit edenler de olmuştur.⁷³ Ancak bunların haklı olmadığı ifade edilmiştir. Yer yer âyet ve hadislerden iktibaslar, telmihler yapılan bu eserlerin hemen hepsinin ehl-i sünnet inancı doğrultusunda yazıldığı, birtakım iddiaların aksine çoğunda bid'at denebilecek fikirlere yer verilmediği belirtilmiştir. Vesiletü'n-necât'ın ve diğer bazı mevlidlerin sonundaki hikâyelerin asıl metinleriyle ilgisi bulunmadığı, sonradan eklendiği tespit edilmiştir.⁷⁴ Mevlidde işlenen konuların dinin esasları olması ve kaynaklarda bulunması sebebiyle de bid'at sayılamayacağı ve İslâm'a, Kur'ân'a aykırı gösterilip dışlanamayacağı belirtilmiştir.⁷⁵

⁷⁰ Yûsuf (12), 86.

⁷¹ Suyûtî, *el-Hâvi li'l-fetâvâ*, I, 224, 226; Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, I, 369, 371.

⁷² Müslim, *Fedâilu's-sahâbe* 103.

⁷³ bkz. Bakırcı, *Mevlid*, s. 46; <https://www.facebook.com/soner.duman.50/posts/10217971351334273>

⁷⁴ Aksoy "Mevlid" *DİA*, XXIX, 482-483.

⁷⁵ Ali Murat Daryal, *İslâm'ın Değerleri Üzerinde Yapılan Tahribât*, İstanbul 2017, s. 85.

2. Bid'at ve Bid'atin Özellikleri Açısından Mevlid

Mevlidin bid'at olarak nitelenmesi, bid'atın izahını gerekli kılmaktadır. Hz. Peygamber, “Sonradan çıkarılmış şeylerden sakının. Çünkü sonradan çıkarılmış her şey bid'attır. Her bid'at dalâlettir/sapıklıktır” buyurmuştur.⁷⁶ Bir başka hadîste ise “Her kim bizim şu işimizde (dinimizde) olmayan birşey uydurursa, o merduddur” buyurmuştur.⁷⁷ Sahâbe ve tâbiünden gelen değerlendirmelere göre dine/şeriate muhalif olan işler ve sözler de bid'ate dâhildir. Buna göre bid'at, dinde/şeriate aslı bulunmayıp ihdâs edilen, dinî mahiyetli uydurulan şeydir. Bir işin, dine uygunluğuna delâlet edecek dinde bir aslı olduğunda ise o iş, bid'at değildir. Bu durum, her yeniliği bid'at saymayıp sonradan ortaya çıkmış olan bazı şeylerin asıllarının, dinde mevcut olabileceğini gözden uzak tutmamayı gerekli kılmaktadır. İlk bakışta uydurma gibi görülen şeyleri, bid'atten ayırmak gerekmektedir.⁷⁸ Zira daha önceden olmayan iyilik çeşitlerinin, sonradan yapılmasına mâni bulunmamaktadır. “Bir kimse İslâm'da güzel bir çığır açar ve kendinden sonra onunla amel edilirse, o kimseye bu işle amel edenlerin sevabı kadar sevap yazılır. Amel edenlerin sevaplarından da bir şey eksilmez. Ve her kim İslâm'da kötü bir çığır açar da kendinden sonra onunla amel olunursa, o kimsenin aleyhine o işle amel edenlerin günahı kadar günah yazılır. Amel edenlerin günahlarından da bir şey eksilmez”⁷⁹ hadîsi iyi bir yol başlatmayı teşvik etmekte, kötü çığır açmayı yasaklamaktadır.

Hz. Peygamber'in yapmadığı işleri yapmanın bid'at sayılmayacağına, her yeniliğe bid'at denilmeyeceğine sahâbilerin tatbikatlarından delil bulmak mümkündür. Meselâ, sahâbiler Hz. Peygamber'in vefatından sonra onun (s.a.v.) yapmadığı bir işi yapmışlar, Kur'ân sahifelerini biraraya toplamışlardı.⁸⁰ Anlaşıldığına göre Hz. Peygamber döneminde bu işin yapılmasını gerektirecek bir sebep yoktu, sonra ihtiyaç duyulduğu için yapılmış bir uygulamadır ve bid'at olarak nitelenmemiş, Hz. Peygamber'in yapmadığı yeni bir iş, bid'at olarak görülmemiştir. Dolayısıyla hadîste geçen “Sonradan çıkan herşey” ifadesini iyi kavramak gerekir. Sonradan çıkan herşeye bid'at denilirse, dinî yönü olsun olmasın ilk dönemde olmayan herşey bid'at olur.⁸¹ Mevlidin, son zamanlarda yerilen bid'at olarak tanımlanmasının ise dinî hükümleri çar-

⁷⁶ Dârimî, “Mukaddime” 16. Hadîsin farklı rivâyetleri için bkz. Nesâî, “İydeyn” 22; Ahmed b. Amr b. Ebî Âsım, *Kitâbu's-sünne*, I-II, Beyrut 1400, I, 16-20.

⁷⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, VI, 270; Buhârî, “Sulh” 5; “İ'tisâm” 20; Müslim, “Akdiye” 17, 18.

⁷⁸ Şâtîbî, *İ'tisâm*, I, 28-29; II, 415.

⁷⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV, 357, 359, 360, 361; Buhârî, “İ'tisâm” 15; Müslim, “İlim” 15; “Zekât” 69.

⁸⁰ bkz. Buhârî, “Fedâilu'l-Kur'ân” 3; “Tefsîr” 9/20; “Ahkâm” 37.

⁸¹ bkz. Şâtîbî, *İ'tisâm*, II, 328, 356.

pıtmakla ilgili olduğu görüşü belirtilmiş ve meselenin arka planı üzerinde yorum yapılmıştır.⁸²

Mevlidin bid'at olup olmadığını, bid'atin özellikleri açısından inceleyerek tespit etmek mümkündür.

Bid'at, temeli olmayan, misalsiz olarak ihdâs edilen herşeydir. Mevlidin ise ileride zikredileceği üzere dinî dayanakları bulunmaktadır.

Bid'atin saptırıcı niteliği vardır. Bir iş bid'at ise dalâlettir, çünkü şeriat hidâyettir.⁸³ Mevlidde ise dalâlet yoktur, Kitab'a ve sünnete muhalif bir icraat değildir, hatta ibadetlere vesile olmaktadır. Toplantılarda sadece mevlid okunmaz, Kur'ân-ı Kerîm tilâvet edilir, o gün nâfile oruç tutulur, nâfile namaz kılınır, hayır-hasenat yapılır, sadaka verilir ve bütün bu işler, sevap olan işlerdir.

*Bid'atçı, kendisini Şâri'ye benzer bir mevkiye koymuştur.⁸⁴ Bid'atçılara uyanlar da farkında olmadan onları, ilahları konumuna getirmiş olmaktadır.⁸⁵ Mevlidde ise böyle bir maksat ve yaklaşım yoktur.

Bid'at olan iş, vâcibler gibi terkedilmeyerek amel edildiği için bir teşri'dir. Bid'atı yapan kimse, yaptığı işin vâcib veya sünnet olduğuna inanır.⁸⁶ Mevlid ise vâcib kabul edilmemiş, dinin temel bir rûknü olarak değerlendirilmemiştir. Bid'at olarak nitelendirilebilmesi için ona, dinî bir gereklilik veya ibadet şeklinde bir muhteva yüklenmesi gerekir. Oysa mevlid için dayatılmış bir kural yoktur. Bir ibadet olarak da belirlenmemiştir. Dolayısıyla bid'at olarak değerlendirilmesi doğru bulunmamıştır.⁸⁷

Bid'at tariflerinde “sünnetin terkedilmesi” ifadesi geçer.⁸⁸ Çünkü Rasûlullâh (s.a.v.) “Hiçbir kavim/toplum yoktur ki bir bid'at uydursun da onun benzeri bir sünnet kaldırılmış olmasın. Sünnete sarılmak, bid'at uydurmaktan hayırlıdır” buyurmuştur.⁸⁹ Bid'atler, sünnete karşı hareketlerdir. Bid'at olan ne ise o

⁸² Daryal, *Tahribât*, s. 14.

⁸³ bkz. Şâtübî, *İ'tisâm*, I, 27; Ahmed b. Ali İbn Hacer Askalânî, *Fethu'l-bâri şerhu Sahîhi'l-Buhârî*, I-XIII, Beyrut 1379, XIII, 254.

⁸⁴ Şâtübî, *İ'tisâm*, I, 37-38.

⁸⁵ Hz. Peygamber, “Onlar, Allah'ı bırakıp bilginlerini ve rahiplerini Rabler edindiler” [et-Tevbe (9), 31] âyeti hakkında, âlimlerin, rahiplerin haram ilân ettiklerini haram, helâl ilân ettiklerini helâl kabul etmenin, onları “Rabler edinmek” demek olduğunu bildirmiştir (bkz. Yûsuf b. Abdilber en-Nemerî, *Câmiu beyâni'l-ilm ve fadlihi ve mâ yenbeği fi rivâyetihî ve hamlîhi*, I-II, Beyrut ts. II, 109).

⁸⁶ Şâtübî, *İ'tisâm*, I, 257.

⁸⁷ bkz. Heyet, *İlmihal* (Diyaret), II, 473.

⁸⁸ Yavuz, “Ehl-i Bid'at” *DiA*, X, 501-505, İstanbul 1994, X, 501.

⁸⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV, 105; Ali b. Ebî Bekr el-Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid ve menbau'l-fevâid*, I-X, Kahire 1407, I, 188.

konudaki sünnetin yerine geçtiğinden sünnet yok edilmiş, öldürülmüş olmaktadır.⁹⁰ Mevlid ise bir sünneti kaldırmamaktadır. Aksine Hz. Peygamber'i gündeme getirmekte, sünnete uymaya teşvik etmektedir.

Bid'at dinden çıkmaya, ibadetlerin kabul edilmemesine sebep olur.⁹¹ Mevlidde ise böyle bir durum gözlenmemiştir. Müslümanları dinden çıkarma söz konusu olmamaktadır, aksine dine yaklaşırma işlevi vardır.

Bid'at çıkarmak, bölünmeye parçalanmaya sebep olmaktadır. Bid'at ile fırkalaşma iççedir. Âyet ve hadislerden, ehl-i bid'atın vasfının tefrika olduğu tespit edilmiştir.⁹² Oysa mevlid, Müslümanların hayırlı bir faaliyet için toplanmalarına vasita olmaktadır.

Bid'atler fitneye sebep olmaktadırlar. Rasûlullâh (s.a.v.), "Ümmetimden yalancılar, deccâllar çıkacak. Ne sizin ne de babalarınızın duymadığı bid'atler getireceklerdir. Onlardan sakının, sizi fitneye sürüklemesinler" buyurmuştur.⁹³ Mevlidin ise böyle bir vasfı yoktur. Aksine Müslümanlar, fitne zamanlarında, sıkıntılı dönemlerde mevlid etrafında toplanmışlardır.

Bid'atler, dinde aşırılığa sebep olmaktadır.⁹⁴ Mevlid ise ehl-i sünnet çizgisine çekmektedir. Metninin, İslâm Dini'nin esaslarına zıt bir yönü bulunmadığı ehl-i sünnete uygun olduğu tespit edilmiştir.⁹⁵

Bid'atler; dinin asıllarından uzaklaştırır, nasları tartışma konusu yapar ve şüphe uyandırır, tesirini zayıflatır, ardından dinî yaşayışın gevşemesine sebep olur. Daha sonra başka dinlere benzemeye doğru bir gidişât görülür. Ondandır sonra bozulma ve çözülme yayılır.⁹⁶ Mevlidin ise böyle zararları yoktur. Aksine bu meselelerin çözümünde olumlu tesiri olmuştur. İnsanları, dinin asıllarına saygı ile yaklaştırmaya, Kur'ân ve sünnetteki emirleri tartışma konusu yapmayıp itaat etmeye, daha dindar yaşamaya teşvik eder. Millî ve dinî hüviyeti ile de

⁹⁰ Abdullâh b. Abbâs, şöyle demiştir: "İnsanlar bir bid'at uydurur ve bir sünnet öldürür. Hatta bid'atı ihyâ eder, onu diri tutar, sünnetleri öldürür. Kişi, bir bid'at uydurunca bid'attan hayırlı olan sünneti terk etmiş olur" (bkz. Heysemî, *Mecme'û'z-zevâid*, I, 188; Şâtîbî, *İ'tisâm*, I, 23, 61; II, 274, 422).

⁹¹ bkz. İbn Mâce, "Mukaddime" 7.

⁹² bkz. el-En'âm (6), 159; er-Rûm (30), 31, 32.

"Kendilerine apaçık deliller geldikten sonra parçalanıp ayrılığa düşenler" [Â-i İmrân (3), 105] âyeti, bid'atçılar olarak açıklanmıştır. Muhammed b. Ahmed el-Kurtûbî, *el-Câmi' li-ahkâmi'l-Kur'ân*, I-IX, Kahire ts. IV, 2585-2586; Şâtîbî, *İ'tisâm*, I, 43; II, 390.

⁹³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II, 349.

⁹⁴ bkz. Şâtîbî, *İ'tisâm*, I, 223.

⁹⁵ bkz. Süleyman Uludağ, "Mevlid ve İslâmî İlimler" *Yazılışının 600. Yılında Bir Kutlu Doğum Şaheseri Uluslararası Mevlid Sempozyumu* (16-17 Nisan 2009, Bursa), s. s. 315-318, (ed. Bilal Kemikli-Osman Çetin) Ankara 2010; Yücedoğru, "İnanç Esasları Açısından Vesiletü'n-Necât" *Süleyman Çelebi ve Mevlid Sempozyumu*, s. 218.

⁹⁶ bkz. Şâtîbî, *İ'tisâm*, I, 267.

başka din mensuplarının âdetlerine benzemediğinden toplumu yabancı âdetlerden korur.

3. Mevlidin Gelenek Oluşu

Dinin sosyal yönü vardır, hayatın içine girer, çeşitli tezahürlerle maddeye yansır⁹⁷ ve bir medeniyet oluşturur. İslâm medeniyetinin temelinde Kur'ân-ı Kerîm ve sünnete dayalı esaslar vardır. Sünnet, Hz. Peygamber'in hayat tarzı olduğundan hayatın her safhasını kapsar ve medeniyetin teşekkülüne oldukça etki eder. Mevlidi de Hz. Peygamber'in toplumdaki etkilerinden biri olarak değerlendirmek mümkündür.

Mevlidin yerini tanımlayabilmek için dinin, sadece kurallardan, fıkhıtan ibaret olmadığını hatırlatmak gerekir. Hz. Peygamber, Cibril hadisinde, İslâm, iman ve ihsanın ne olduğunu anlatmış ve bu esasları din olarak nitelendirmiştir. O (s.a.v.), "ihsan"ı Allah'ı görüyormuş gibi kulluk yapmak diye tanımlamıştır.⁹⁸ "İhsan" fikhî kurallardan değildir ama dinin içindedir. Mevlid de farz, vâcib hükmü verilmiş bir amel değildir. Hz. Peygamber sevgisinin dışı aksetmesi, sosyal hayata yansması, toplum olarak bir sevincin yaşanmasıdır. Zaman içinde sosyal, millî ve dinî hayatın bir parçası, toplumun mânevî değerlerinden biri olmuş, âdet/gelenek haline gelmiştir.⁹⁹ Âdetler/gelenekler, insanların genel olarak iyi bulup tekrar edegeldikleri ve benimseyerek ortaklaşa uydukları iş veya sözlerdir.¹⁰⁰ İslâm Dini'nin gelenekler ve teâmüller karşısındaki tavrı ise dinin temel ilkeleri ve naslara aykırı olmamaları gerektiğidir.¹⁰¹ Mevlid ise dinî esasları sarsmadan dinle bütünleşen bir gelenektir.¹⁰² Çeşitli ibadet ve hayırlara vesile olması bakımından da dinî yönden meşru bir faaliyettir.¹⁰³ Bu çerçevede değerlendirildiğinde, şeriatın aslından olmasa da içinde sayılması gereken bir değerdir.¹⁰⁴

⁹⁷ Hökelekli, "Mevlidle İlgili İnanç ve Tutumlar" *Mevlid Sempozyumu*, s. 359;

<https://garibce.blogspot.com/2012/10/cplak-seriat-m-istemez-kalsn>.

⁹⁸ Buhârî, "İman" 36.

⁹⁹ İzahlar için bkz. Heyet, *İlmihal (Diyanet)*, II, 473; Işık "Mevlid Geleneğimiz" *Türk Edebiyatı Dergisi*, s. 18; Ökten "Mevlid veya Bir Medeniyet Beyannamesi" *Mevlid Sempozyumu*, s. 31; Adem Efe, "Türk Kültüründe Mevlid Geleneği" *Kültür Coğrafyamızda Hz. Muhammed, Uluslararası Sempozyum (Orta Asya, Kafkasya ve Balkanlar) -1-*, s. 160-183, Adapazarı-Sakarya, (7-8 Mart 2009), s. 179;

<https://www.facebook.com/soner.duman.50/posts/10217971351334273>

¹⁰⁰ bkz. Abdülkadir Şener, *İslâm Hukuku Kaynaklarından Kıyas, İstihsan, İstislah*, Ankara 1974, s. 44.

¹⁰¹ bkz. İbrahim Kâfi Dönmez "Örf" *DİA*, XXXIV, 86-93, İstanbul 2007, XXXIV, 87-88.

¹⁰² Pekolcay, *Mevlid-Süleyman Çelebi*, s. 9.

¹⁰³ Özel, "Mevlid: Tarihi ve Dinî Hükmü" *Divan Dergisi*, s. 246;

¹⁰⁴ <https://garibce.blogspot.com/2012/10/cplak-seriat-m-istemez-kalsn>.

Mevlidin bu kadar kabul görüp toplumda yerleşmesi, gelenek haline gelmesinin sebebi, her kesime hitap etmesi ve hem imana, hem duygulara seslenmesi olmalıdır. Onda; din ve iman, Kur'ân-ı Kerîm, Allah ve Peygamber sevgisi, Hz. Muhammed'in hayatına ve peygamberliğine dair bilgiler, onu (s.a.v.) methetme ve bütün bunları sanatla ifade vardır.¹⁰⁵ Mevlid, hayata o kadar nüfuz etmiştir ki halk her vesilede, mübarek gün ve gecelerde, sevinçlerde, üzüntülerde mevlid okutmuşlardır. Buna göre ülkemizde mevlid okunmayan gün yoktur. Bundan dolayı mevlidin, toplumun zihninde ve gönlünde yer alan medeniyet telakkisinin bir temsilcisi ve ifadesi/yansıması olduğu belirtilmiştir.¹⁰⁶

Mevlid geleneği, zengin ve engin kültür dünyamız içinde yer aldığından¹⁰⁷ gelişmişlikle de ilgisi kurulmuş, seçkin bir faaliyet olarak yorumlanmıştır. Onun, Hz. Peygamber sevgisinin ve ona bağlılığın üst düzeyde edebî ve estetik olarak hissedilmesi, yaşanması, dışa vurulması demek olduğu,¹⁰⁸ dindarlığın estetik bir formu,¹⁰⁹ dindarlığı ve dinî vecibeleri güzelleştirdiği¹¹⁰ nitelemeleri yapılmıştır. Osmanlı Devleti dönemindeki merasimlere gösterilen ihtimam, nezâket, ayrıntılar medenî olmanın belirtisidir ve bu tespitleri doğrulamaktadır.

Hz. Peygamber'in doğduğu güne değer verip mevlid yapmak, ona (s.a.v.) saygı duymanın, kadrini, kıymetini bilmenin bir neticesidir. Bu duygulara sahip olanın, Allah'ın merhametini celbetmesi kuvvetle muhtemeldir.¹¹¹ Diğer yandan birçok hayırlı ameli ihtiva ettiğiinden sevabı bol bir faaliyettir.¹¹² Yapılan iyi işler, "Zerre kadar hayır işleyen karşılığını görür"¹¹³ âyetinin muhtevasına rahatlıkla dâhil edilebilir. Ayrıca katılanlara mânevî kazanımlar sağladığından, hayırlı işlere imkân verdiğiinden mevlidi tertip edenin, hayra sebep olanın sevap alacağı hadisine¹¹⁴ göre sevap alacağı umulur. Mevlidin bu kadar

¹⁰⁵ bkz. Hüseyin Vassâf, *Mevlid Şerhi Gülzâr-ı Aşk*, s. 82-83.

¹⁰⁶ Ökten "Mevlid veya Bir Medeniyet Beyannamesi" *Mevlid Sempozyumu*, s. 32.

¹⁰⁷ Işık "Mevlid Geleneğimiz" *Türk Edebiyatı Dergisi*, s. 18.

¹⁰⁸ Heyet, *İlmihal (Diyanet)*, I-II, Ankara 2001, II, 473.

¹⁰⁹ Mevlidin kültür açısından değerlendirmesi için bkz. Ayvaz Gökdemir, "Türk Kültürü ve Mevlid" *Kutlu Doğum Haftası*, Ankara 1989, s. 49-51.

¹¹⁰ bkz. Heyet, *İlmihal (Diyanet)*, II, 473, 474;
<https://www.yenisafak.com/yazarlar/hayrettinkaraman/kandiller-ve-mirac-23533m.HayrettinKaraman.net/makale/0617.htm>

¹¹¹ Ahmed b. Muhammed el-Heytemî, *en-Ni'metü'l-kübrâ ale'l-âlem fi mevlidi Seyyidi Veleidi Âdem*, İstanbul 1985, s. 10-12. Kitaptaki rivâyetlerin, hadis ilmi açısından değeri ve başka tespitler sebebiyle İbn Hacer el-Heytemî'nin kitabının bu olmadığı, İtmâmu'n-ni'meti'l-kübrâ ale'l-âlem bimevlidi Seyyidi Benî Âdem olduğu belirtilmiştir (bkz. Bakırcı, *Mevlid*, s. 48-49).

¹¹² Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, I, 363-364.

¹¹³ ez-Zilzâl (99), 7.

¹¹⁴ bkz. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV, 357, 359, 360, 361; Buhârî, "İ'tisâm" 15; Müslim, "İlim"

faziletli, sevaplı özelliklerinin bulunması onun, dinî görevleri yani farzları yerine getirmekten muaf tuttuğu mânâsına gelmemektedir.

C. Mevlidin Dinî Dayanakları

Âyet ve hadîslerde, mevlid okunmasının dine uygun olduğuna dayanak kabul edilebilecek ifadeler bulunmaktadır.

1. Hz. Peygamber'in Değeri

İnsanlar içinde en seçkin kimseler, peygamberlerdir. Allah Teâlâ, dilediğini yarattığını ve seçtiğini, insanların bu konuda seçme haklarının bulunmadığını,¹¹⁵ peygamberlik gibi yüce ve mesuliyetli görevi kime vereceğini daha iyi bildiğini ifade etmiştir.¹¹⁶ Peygamberler arasında, görev açısından fark olmamakla¹¹⁷ beraber “O peygamberlerin bir kısmını diğerlerinden üstün kıldık”¹¹⁸ âyetinde derece açısından fark bulunduğu belirtmiş, Hz. Muhammed'in de aralarında bulunduğu büyük peygamberleri bildirmiştir.¹¹⁹ Bu Peygamberlerin içinde de Hz. Muhammed en üstün mertebededir. Süleyman Çelebi, Mevlid'ini bu konudaki bir olay üzerine yazmıştır. Bir vâiz “Peygamberleri arasında hiçbir ayırım yapmayız, diye iman ettiler”¹²⁰ âyetine göre Peygamberlerin aralarında fark olmadığı, dolayısıyla kendisinin Hz. Muhammed'i diğerlerinden üstün tutmadığını söylemesi üzerine orada bulunan ilim ve fazilet sahibi bir zat, “aralarında fark olmaması demek risâlet emri, nübüvvet hususundadır, yoksa fazilet mertebelerinde değildir” demiştir.¹²¹

Kur'ân-ı Kerim'de, Hz. Muhammed'i çeşitli yönlerden tanıtan pekçok âyet vardır. Onun (s.a.v.) peygamberliğini kabul etmek iman şartıdır.¹²² Dinin bu temel şartı, “Lâ ilâhe illallâh Muhammedun Rasûlullâh” diye ifade edilmiştir. Süleyman Çelebi de eserinde, Allah Teâlâ'nın adının yanında Hz. Muhammed'in adının bulunmasının, onun (s.a.v.) değerine işaret olduğunu belirtmiştir.¹²³ Hz. Peygamber'in mertebesini anlatan âyetlerde o (s.a.v.), Allah'ın

15; “Zekât” 69.

¹¹⁵ el-Kasas (28), 68.

¹¹⁶ el-En'âm (6), 124.

¹¹⁷ el-Bakara (2), 285

¹¹⁸ el-Bakara (2), 253. Konuyla ilgili bir âyet de şöyledir: “Elbette Biz, peygamberlerin bir kısmını bir kısmından üstün kıldık” el-İsrâ (17), 55.

¹¹⁹ bkz. el-Ahzâb (33), 7; eş-Şûra (42), 13.

¹²⁰ el-Bakara (2), 285.

¹²¹ Hüseyin Vassâf, *Mevlid Şerhi Gülzâr-ı Aşk*, s. 20; Timurtaş, *Mevlid*, s. IV; Pekolcay, “Mevlid” *DİA*, XXIX, 485.

¹²² el-A'raf (7), 158.

¹²³ bkz. Timurtaş, *Mevlid*, s. 3.

lütfü,¹²⁴ âlemlere rahmet,¹²⁵ ahlâkı en yüce kişi,¹²⁶ en güzel örnek¹²⁷ diye tavsif edilmiştir. Allah'ın ve meleklerin, Hz. Muhammed'e salât etmesi,¹²⁸ Mi'racın da sadece ona (s.a.v.) nasip olması¹²⁹ üstünlüğünü gösteren özelliklerin bir kısmıdır. Mi'racla ilgili âyetlerdeki ifadelerin, Allah Teâlâ ile Hz. Muhammed arasındaki yakınlık ve muhabbetten kinaye olduğu belirtilmiştir.¹³⁰

Hz. Muhammed o kadar kıymetlidir ki Allah Teâlâ, o (s.a.v.) hayattayken kâfirleri helâk etmeyeceğini bildirmiştir. Kâfirler, Hz. Muhammed'in peygamberliğini kabul etmeyip azap getirmesini istediklerinde Allah Teâlâ “sen içlerinde iken Allah onlara azap etmez” buyurmuştur.¹³¹ Oysa bazı peygamberler hayattayken kavimleri helâk edilmiştir. Başka peygamberler kendi kavimlerine gönderilmişken o (s.a.v.), bütün insanlara gönderilmiştir.¹³² Ümmeti de en hayırlı ümmettir.¹³³ Hz. Âdem ile bildirilmeye başlayan din onunla (s.a.v.) son bulmuştur.¹³⁴ Hz. Muhammed, peygamberlerin sonuncusudur, ondan (s.a.v.) sonra peygamber gönderilmemiş,¹³⁵ onun (s.a.v.) sözünün üstüne söz söyleyen başka kimse olmamıştır. Abdullâh b. Abbâs, âyetlerden deliller zikrederek Hz. Peygamber'in gök ehlinde ve bütün peygamberlerden üstün olduğunu belirtmiştir.¹³⁶

Hz. Peygamber de “övünmek yok” diye buyurarak diğer peygamberlerden ve insanlardan üstün yönlerini açıklamış, dünyada ve âhirette en üstün mertebede olduğunu haber vermiştir. Habîbullâh yani Allah'ın en sevdiği kişi ve Âdemoğullarının en değerlisi olduğunu,¹³⁷ Allah Teâlâ'nın kendisini diğer

¹²⁴ Âl-i İmrân (3), 164.

¹²⁵ el-Enbiyâ (21), 107.

¹²⁶ el-Kalem (68), 4.

¹²⁷ el-Ahzâb (33), 21.

¹²⁸ el-Ahzâb (33), 56. Allah Teâlâ'nın salât etmesi, Hz. Peygamber'e merhameti ve onun (s.a.v.) şanını yüceltmesi, meleklerin salât etmesi, onun (s.a.v.) yüce mertebelere erişmesi için du'a etmeleridir. Mevlidin çok salâvât getirmeye vesile olduğuna da temas etmek gerekir. Kur'ân-ı Kerim'de salâvât getirmek emredilmiş, Hz. Peygamber de çok salâvât getirmenin sevabını bildirmiştir (bkz. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 102; Tirmizî, “Kiyâmet” 23; Nesâî, “Sehv” 55).

¹²⁹ Konuyla ilgili âyetler şunlardır: “Onunla arasındaki mesafe, iki yay kadar hatta daha yakın (kaldı).” [en-Necm (53), 9] “Göz ne şaştı ne de haddini aştı.” en-Necm (53), 17.

¹³⁰ bkz. Hüseyin Vassâf, *Mevlid Şerhi Gülzâr-ı Aşk*, s. 513.

¹³¹ el-Enfâl (8), 32-33.

¹³² Sebe' (34), 28.

¹³³ Âl-i İmrân (3), 110.

¹³⁴ el-Mâide (5), 3.

¹³⁵ el-Ahzâb (33), 40.

¹³⁶ bkz. Dârimî, *Mukaddime* 8.

¹³⁷ Dârimî, “Mukaddime” 8; Tirmizî, “Menâkıb” 1.

peygamberlerden üstün kıldığını,¹³⁸ en hayırlı nesilden geldiğini,¹³⁹ Kıyamet günü bütün insanların efendisi¹⁴⁰ ve ilk şefaet eden kimse olduğunu ifade etmiştir.¹⁴¹

2. Hayatının ve Doğduğu Günün Önemi

Peygamberlerin, görevleri başlamadan önceki süreler de dâhil olmak üzere hayatlarının her dönemi kıymetlidir. Allah Teâlâ, Hz. Yahya için “doğduğu gün, öleceği gün ve öldükten sonra dirileceği gün ona selâm olsun”¹⁴² buyurmuş, varlıklarının önemini, doğum ve ölüm günlerini de kapsadığını bildirmiştir. Hz. Peygamber’in, Cuma gününün faziletlerini sayarken Hz. Âdem’in yaratıldığı gün olduğundan bahsetmesi¹⁴³ de aynı çerçevede değerlendirilebilir. Ayrıca bir âyet vardır ki Hz. Muhammed’in Allah katında ne kadar kıymetli olduğu gâyet açık bir şekilde belirtilmiştir. Allah Teâlâ, onun (s.a.v.) için çok üstün bir ifade kullanmış, hayatına yemin etmiş, “Senin ömrüne yemin olsun” buyurmuştur.¹⁴⁴ Abdullâh b. Abbâs, “ömrüne yemin olsun” hitabının, Hz. Muhammed’in (s.a.v.), Allah katında en değerli kimse olduğunun alâmeti olduğunu, zira Allah Teâlâ’nın hiç kimse için bu ifadeyi kullanmadığını söylemiştir.¹⁴⁵ Hz. Peygamber de bu âyete uygun olarak doğduğu günün önemini bildirmiştir. Pazartesi günü oruç tutmakla ilgili olarak “Pazartesi, benim doğduğum ve bana Kur’ân’ın nâzil olduğu/bana vahiy geldiği gündür” buyurmuştur.¹⁴⁶

Bir günün/zamanın kıymetini, Allah Teâlâ’nın özel kıldığını bildirmesi, Rasûlullâh’ın (s.a.v.) haber vermesi ve o gün yaşanan olayların büyüklüğü,

¹³⁸ Müslim, Mesâcid 5; Tirmizî, “Siyer” 5.

¹³⁹ Buhârî, “Menâkıb”, 20.

¹⁴⁰ Müslim, “İman” 327.

¹⁴¹ Dârimî, “Mukaddime” 8; Müslim, “Fedail” 3; İbn Mace, “Zühhd” 37; Ebû Dâvûd, “Sünnet” 13; Tirmizî, “Menâkıb” 1.

¹⁴² Meryem (19), 15. Aynı ifade, Hz. İsa için de kullanılmıştır (bkz. Meryem (19), 33).

¹⁴³ Muvatta, “Cum’a” 16; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II, 401; Müslim, “Cum’a” 17, 18.

¹⁴⁴ el-Hicr (15), 72. Allah Teâlâ, bu ifadeyi şu olayı anlatırken kullanmıştır: Hicr Sûresi 68. Lût onlara şöyle dedi: “Gerçekten de bunlar benim misafirlerimdir. Beni onların yanında utandırmayın!” 69. “Allah’tan korkun da beni rezil etmeyin!” 70. Onlar da: “Biz sana başkalarını koruyup misafir etmeyeceksin dememiş miydik!” dediler. 71. Lût da “Alacaksınız, işte kızlarım” dedi. 72. Senin ömrüne yemin olsun, onlar sarhoşlukları içinde şaşkın şaşkın bocalayıp duruyorlardı. 73. Gün doğarken o korkunç ses onları yakalayiverdi. 74. O şehrin altını üstüne getirdik ve başlarına ateşe pişmiş çamurdan taşlar yağdırdık.

¹⁴⁵ Ali b. Muhammed el-Hâzin, *Lübâbu’t-te’vil fi meâni’t-te’vil*, I-IV, Beyrut 1415, III, 60; İsmail b. Ömer b. Kesîr, *Tefsîru’l-Kur’âni’l-azîm*, I-VIII, Riyad: Dâru Taybe 1420, IV, 542.

¹⁴⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V, 297, 299; Müslim, Sıyâm 197, 198; Beyhakî, *Şu’abu’l-ıman*, II, 512. Bu vesileyle doğduğu, vefat ettiği gün ve medfun olduğu yer, kesin olarak bilinen tek peygamberin Hz. Muhammed olduğuna dikkat çekmek gerekir.

önemi belirlemiştir. Hz. Peygamber'in doğduğu ve ilk vahyin geldiği günü belirtmesi, o günün önemli ve değerli, şerefli, mübarek bir olduğunun ifadesidir. Aynı zamanda ümmetinin bu güne önem atfetmesini, kıymetini bilmesini istediğini gösterir. Bu değer, Rebîulevvel ayını da ihtiva ettiği izahı yapılmıştır.¹⁴⁷ Hz. Peygamber'in Pazartesi gününün önemini bildirmesi, doğumunun her hafta hatırlanmasına, her hafta o günün diğer günlerden farklı, anlamlı yaşanması gerektiğine işaret sayılabilir. Bu çerçevede, sadece mevlid gecesi değil, kandil gecelerinde ve çeşitli vesilelerle mevlid okunmasını, onu (s.a.v.) anlatma imkânını çoğaltma faaliyeti olarak kabul etmek mümkündür. Hz. Peygamber'i gündemde tutma ve anmanın en etkili yolunun ise onun (s.a.v.) sünnetine uygun yaşamak olduğunda şüphe yoktur.

Mübarek gün-gecelerle ilgili rivâyetlerde dikkat çeken bir husus bulunmaktadır. O da bu vakitlerin, ibadetlerle beraber zikredilerek ibadetle ihya edilmesinin teşvik edilmesi, kutlamaların şahsî arzulara bırakılmamasıdır. Bayram günlerinin ibadetlerle içiçe olması, güne namaz kılınarak başlanması¹⁴⁸ örnek gösterilebilir. Hz. Peygamber, doğduğu günün nasıl değerlendirileceğini bildirmiş, Pazartesi günleri oruç tutmayı teşvik etmiştir. Bu suretle mevlidi kutlamanın, sevinci belli etmenin yolunu göstermiş, dine uygun bir kutlama şeklini yani ibadet edilmesini istemiştir. Kendisi de Pazartesi günü oruç tutmaya özen göstermiş,¹⁴⁹ hem dünyaya gelmek hem de vahiy almak nimetlerinin şükürünü izhâr etmiştir. Hadîste, Pazartesi'nin kendisine vahyin ilk geldiği gün olduğundan bahsetmesi, bu nimeti de sık sık hatırlamak gerektiğini göstermektedir. Ümmeti, Pazartesi günü oruç tuttuğunda sünnete uymuş olmakta ve bu güne ait iki önemli olayı yâdetmektedir. Mevlid kandilinde nâfile namaz, oruç, Kur'an-ı Kerim tilâveti ve sadaka gibi ibadetlerin yapılmasının, bu rivâyetlere dayandığı muhakkaktır.

3. Onu Sevmek

Hz. Muhammed, ümmetine çok düşkün, mü'minlere karşı pek şefkatli ve merhametli, onların sıkıntıya düşmesi kendisine ağır gelen bir Peygamber olarak tanıtılmıştır.¹⁵⁰ Kıyamet gününde de aynı tavrının devam edeceği belirtilmiştir.¹⁵¹ Ümmetinin de ona (s.a.v.) aynı hassasiyeti göstermesi beklenir. Nitekim Hz. Peygamber'in Müslümanlar için değeri "Peygamber, mü'minlere

¹⁴⁷ Suyûtî, *el-Hâvî li'l-fetâvâ*, I, 227; Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, I, 364, 372.

¹⁴⁸ Buhârî, "İydeyn" 3; Müslim, "İydeyn" 13.

¹⁴⁹ Tirmizî, "Savm" 44. Hadîste, Hz. Peygamber'in perşembe günü de oruç tuttuğu bildirilmektedir.

¹⁵⁰ et-Tevbe (9), 128.

¹⁵¹ Hz. Peygamber, kıyamet gününü anlatırken Peygamberler dâhil herkes kendi derdine düşüğünde, kendisinin ümmetinin kurtuluşu için dua edeceğini haber vermiştir (bkz. Dârimî, "Mukaddime" 8; Müslim, "İman" 329).

kendi canlarından daha önceliklidir”¹⁵² âyetinde anlatılmış, ümmetine, onu (s.a.v.) canından aziz bilmek, değerinin bilincinde olmak görevi verilmiştir. Bu çerçevede Hz. Peygamber, ümmetinin kendisini sevmesini istemiş ve konunun imanla ilgili olduğunu bildirmiştir. “Ben, kendisine babasından, evladından ve bütün insanlardan daha sevgili olmadıkça hiçbiriniz (kâmil mânâda) iman etmiş sayılmaz” buyurmuştur.¹⁵³ Müslümanların, kendisini sevmesini istemesinin sebeplerinden biri, onun (s.a.v.) yoluna şevkle uymanın gerçekleşmesi içindir. Nitekim “Kim benim sünnetimi yaşatarsa beni sevmiş olur, kim de beni severse cennette benimle birlikte olur”¹⁵⁴ hadisinde bu hususa işaret etmiştir. Sünnetini yaşayan kimsenin, Hz. Peygamber’i anması ve sevmesi tabii bir neticedir. Âhirette kişinin, sevdiğiyle beraber olacağı hadisini¹⁵⁵ de bu kapsamda zikretmek mümkündür. Onu (s.a.v.) seven mânevî kazanımlara sahip olur ve cennete girmesi umulur. Hz. Peygamber’in de kendi varlığından dolayı ferahlık duyan mü’minin memnun olması beklenir.

Ashâbı ve bütün mü’minler Peygamber Efendimiz’i (s.a.v.) çok sevmişlerdir.¹⁵⁶ Kişi, sevdiğini her vesile ile anar ve bu sevginin verdiği sevinçle birtakım işler yapar. Mevlid ise ona (s.a.v.) olan muhabbetin alâmeti, yansımasıdır, onun (s.a.v.) doğduğu günün değerini bilip sevinmenin ve sevinci diğer insanlarla birlikte yaşanmasıdır. Farklı kesimlerdeki, farklı görüşlerdeki Müslümanların mevlidde biraraya gelmesinden de bahsetmek gerekir. Rağbet ve katılımın fazla olmasını sağlayan sebep, Hz. Muhammed’in ümmeti tarafından çok sevilmesidir.

4. Varlığına Sevinmek ve Sevinci İzhâr Etmek

Kur’ân-ı Kerim’e göre bir kimse için en sevinilecek şey İslâm Dini’ne mensup olup dinî değerlerin farkına varmaktır. “Ey insanlar! Size Rabbinizden bir öğüt, gönüllerin derdine devâ, mü’minlere doğru yolu gösteren bir rehber ve rahmet gelmiştir. De ki: Bunlar Allah’ın lütfu ve rahmetiyedir, yalnız buna sevininler”¹⁵⁷ âyetlerinde Müslüman olan kimsenin bu nimetin farkında olarak sevinmesi gerektiği bildirilir. Müslümanlar için Hz. Muhammed’in varlığı, peygamber olarak gönderilişi en başta gelen sevinme nedenidir, çünkü o (s.a.v.), vahyi, hidâyeti getiren ve bu suretle insanları kurtuluşa, huzura yönlendiren kişidir.

Mevlidin temelinde Hz. Peygamber’in kadrini yüceltme, dünyaya gelişinin

¹⁵² el-Ahzâb (33), 6

¹⁵³ Buhârî, “İman” 8; Müslim, “İman” 69. Buhârî, hadisin bulunduğu bâba “Rasûlü sevmek imandandır” başlığını koymuştur.

¹⁵⁴ Tirmizî, “İlim” 16.

¹⁵⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 104; Müslim, “Birr” 165.

¹⁵⁶ Hz. Peygamber’i insanlar dışında, tabiattaki varlıklar da sevmektedir. Uhud Dağı hakkında “Bu öyle bir dağdır ki o biz onu severiz o da bizi sever” buyurmuştur. Muvatta, “Câmi” 10.

¹⁵⁷ Yunus (10), 57-58.

sevincini duyma, mutluluğu ve şükürü belirtme vardır.¹⁵⁸ Bu duygular ile yapılan faaliyetler öyle iyi, öyle güzeldir ve makbuldür ki karşılıksız bırakılmamıştır. Ebû Leheb'in, yeğeni Hz. Muhammed dünyaya geldiğinde müjde vereni mükâfatlandırması, ona fayda vermiştir. Hz. Muhammed, Rebîulevvel ayının on ikisi Pazartesi günü dünyaya geldiğinde amcası Ebû Leheb, doğum müjdesi getiren câriyesi Süveybe'yi azat etmiş ve Hz. Muhammed'i emzirmesini istemiştir. Ebû Leheb ölünce ailesinden bir kimse (kardeşi Hz. Abbâs) onu rüyasında kötü bir halde görmüş ve ona "ne ile karşılaştın" diye sormuş. Ebû Leheb "sizden sonra (iyi) birşeyle karşılaşmadım. Ancak Süveybe'yi azat ettiğim için (her Pazartesi) iki parmağın arasındaki oyuk kısmı kadar su veriliyor" demiştir.¹⁵⁹ Ebû Leheb müslüman olmamış ve kâfir olarak ölmüştür. Ancak Hz. Muhammed'in doğumu üzerine gösterdiği bu sevinç sebebiyle her Pazartesi günü cehennemdeki azabı biraz hafiflemektedir.¹⁶⁰

İbnü'l-Cezerî (v. 833/1429), bu rivâyet hakkında "Müstakil bir sûre ile zemedilen Ebû Leheb'in azabı, Hz. Muhammed'in doğumuna sevinmesinden dolayı hafiflerse bir mü'minin sevinç ve mutluluğunu izhâr etmesinin, rahmete vesile olmasından şüphe edilir mi" yorumunu yapmıştır. Ebû Leheb, kendi mâli gücüne göre bir harcama yapmış, köle azat etmiştir. Mevlid yapan Müslüman kişi de kendi gücüne göre harcama yapar. Ebû Leheb, bir kere sevinmiş, buna karşılık her Pazartesi azabı hafiflemektedir, ömrü boyunca Hz. Muhammed'in varlığından memnuniyet duyan, mevlid ayında ve gecesinde sevinen Müslümanın, Allah Teâlâ'nın lütfuna mazhar olması, naîm cennetine girmesi umulur.¹⁶¹

İslâmî âdâba göre sevinci izhâr etmek, ferahlığı etrafa yaymak makbul bir davranıştır. "Rabbinin nimetini anlat da anlat"¹⁶² âyeti de nimete sahip olan

¹⁵⁸ Suyûtî, *el-Hâvi li'l-fetâvâ*, I, 230; Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, I, 367.

¹⁵⁹ Buhârî, "Nikâh" 21. Ayrıca bkz. Abdurrezzak b. Hemmâm, *el-Musannef*, I-XI, Hind 1403, VII, 477-478; Ebû Avâne Ya'kûb b. İshâk, *Müstahrec*, I-V, Beyrut 1419, III, 113; Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübra*, I-X, Haydarâbâd 1344, VII, 162; Beyhakî, *es-Sünenü's-sağîr*, I-IV, Karaçi 1410, III, 40; Beyhakî, *el-Ba's ve'n-nuşûr*, Beyrut 1406, s. 63; Abdurrahman b. Abdillâh es-Süheylî, *er-Ravdu'l-ünüf fi şerhi's-Sîreti'n-nebeviyye li'bni Hişâm*, I-VII, Beyrut 1412, V, 191.

¹⁶⁰ Ebû Leheb, kâfir olarak ölmüştür. İnanmadan ölenlerin, bütün yaptıklarının âhirette boşa gideceğine dair âyetler [el-Mâide (5), 5; Hûd (11), 16] vardır. Ancak Ebû Leheb'in bu durumu cehennemden içindeki bir uygulamadır. Cehennemden kurtuluş değildir. Değerlendirmesi için bkz. İbn Hacer, *Fethu'l-bârî*, IX, 145; Özel, "Mevlid: Tarihi ve Dinî Hükümü" *Divan Dergisi*, s. 246.

¹⁶¹ Muhammed b. Muhammed İbnü'l-Cezerî, *Arfu't-ta'rif bi'l-mevlidi's-şerîf*, Filistin ts. s. 10; Suyûtî, *el-Hâvi li'l-fetâvâ*, I, 230; Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, I, 364, 366-367.

¹⁶² ed-Duhâ (93), 11.

kimsenin bunun farkına vararak şükretmesini ve nimete mazhar olduğunu anlatmasını emretmektedir. Bir mü'min için Hz. Muhammed'in dünyaya gelişinden, varlığından daha büyük ilâhî nimet yoktur. Âyetin emri gereği Müslümanlar, Hz. Muhammed'in ümmetinden olmak ve onu (s.a.v.) örnek almak lütfuna erişmelerinin nimetini anlatmaları gerekir.¹⁶³ Mevlidin câiz oluşunun bu âyete isnâd edildiği belirtilmiştir, çünkü kutlamalarda aynı maksat vardır, ¹⁶⁴ hatta nimeti anlatma açısından mevlid, Hz. Muhammed'i en fazla ve en yaygın bir şekilde gündeme getiren bir hizmettir. Hz. Peygamber'in sevindiğinde, mutluluğunu çevredekilere yansıtması da faaliyetler için örnektir. Onun (s.a.v.), Ramazan ayında her gece Cebrâil (a.s.) ile Kur'ân okuduğunda daha cömert olduğu anlatılmıştır.¹⁶⁵ Mevlidde de cömert davranıp ikramlar yapmak ve dağıtmak, fakirleri memnun etmek sevincin ve şükürün belirtisidir.

Suyûtî, mevlidin dine uygunluğuna dair kendisinin de bir asıl/dayanak bulunduğu söylemiş ve Doğumu sebebiyle dedesi Abdulmuttalib yedinci gün kurban kestiği halde Hz. Muhammed'in, peygamber olduktan sonra şükür için akıka kurbanı kesmesini¹⁶⁶ zikretmiştir. Suyûtî, aslında akıkanın iki kere kesilmeyeceğini, ancak Hz. Peygamber'in bu fiilinin, âlemlere rahmet olarak vücut bulmasının şükürünü ve sevincini izhâr etmek olarak değerlendirilebileceğini söylemiştir. Hz. Peygamber'in kendisinin de salâvâtı söylemesini bu konuya benzetmiş ve onun (s.a.v.), sevinç ve şükürün ifadesi olarak salâvât getirdiğini ifade etmiştir. Bu bilgilerden hareketle Hz. Peygamber'in doğumu sebebiyle şükretmenin, biraraya gelmenin, yemek yedirmek gibi Allah Teâlâ'ya yakınlıştıran hayırlı işler yapmanın ve sevinci göstermenin, etrafa yaymanın müstehab işlerden olduğunu söylemiştir.¹⁶⁷

5. Hz. Peygamber'i Methetmek

Hz. Peygamber'i metheden sayısız eser verilmiş, şiirler yazılmıştır. Kendisi hayattayken şair sahâbîler¹⁶⁸ şiirler söylemişlerdir. Hz. Peygamber, kişilerin

¹⁶³ Muhammed el-Emin b. Muhammed eş-Şenkîti, *Advâu'l-beyân fi izahil-Kur'ân bi'l-Kur'ân*, I-IX, Beyrut 1415, VIII, 252.

¹⁶⁴ bkz. Suyûtî, *el-Hâvi li'l-fetâvâ*, I, 229.

¹⁶⁵ Abdullâh b. Abbâs, Rasûlullâh'in (s.a.v.) insanların en cömerti olduğunu, Ramazan ayında Cebrâil ile buluştuğunda cömertliğinin daha da arttığını anlatmıştır. İbn Abbâs, Ramazan'ın her gecesinde Hz. Peygamber ile Cebrâil'in karşılıklı Kur'ân okuduklarını, bundan dolayı Rasûlullâh'in (s.a.v.), esmek için engel tanımayan bereketli rüzgârdan daha cömert davrandığını nakletmiştir (bkz. Buhârî, "Savm" 7).

¹⁶⁶ Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, IX, 300.

¹⁶⁷ Suyûtî, *el-Hâvi li'l-fetâvâ*, I, 230. Ayrıca bkz. Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, I, 364, 367, 369.

¹⁶⁸ Abdullâh b. Ravâhâ (v. 8/629), Ka'b b. Züheyr, (v. 24/645), Ka'b b. Mâlik (v. 50/670), Hassân b. Sâbit (v. 60/680) meşhur şair sahâbîlerdir.

yüzlerine karşı övülmesini istememesine¹⁶⁹ rağmen kendisinin methedilmesine izin vermiştir. Allah tarafından methedilmesi onun (s.a.v.) için yeterli olduğu halde izin verme sebeplerinden biri, şiirin tesir gücü sebebiyle dinin tebliğinde kullanılmasıdır. Bir diğer sebep de o dönemde şiirin etkili bir propaganda vasıtası olmasıydı. Müşrikler, Hz. Peygamber'in aleyhinde şiirler söyleyerek İslâm Dini'nin yayılmasını önlemeye çalışıyorlardı. Meselâ, Hz. Peygamber'in akrabası Ebû Süfyan b. Hâris, onun (s.a.v.) aleyhine şiir söyleyince Hassân b. Sâbit, Ebû Süfyan b. Hâris'i yerme konusunda Hz. Peygamber'den izin istemiştir. O (s.a.v.) da "Benim adıma sen cevap ver, hicvet. Allahım, onu (Hassân'ı) Ruhü'l-kudüs (Cebrail) ile teyit buyur."¹⁷⁰ Sen, Allah ve Rasûlü nâmına müdafaada bulundukça hiç şüphesiz Ruhü'l-kudüs seni teyide devam edecektir" buyurarak izin vermiş hem de dua etmiştir. Hassân b. Sâbit, Ebû Süfyan b. Hâris'i hicveden şiir söyleyince "Hem (müslümanları) ferahlattı, hem kendi ferahladı"¹⁷¹ sözleriyle memnuniyetini ifade etmiştir. Hz. Peygamber'in, Ka'b b. Züheyr, kendisini metheden mısraları okuyunca hırkasını vermesi¹⁷² de benzer bir örnektir. Hz. Peygamber'in bu fiilinden, onu (s.a.v.) metheden şiirleri okuyanlara hediye vermenin câiz oluşu neticesi çıkarılabilir.¹⁷³

Hz. Peygamber, övülmesine izin vermekle beraber bunda aşırıya gidilmesini istemiştir. "Nasrânîler'in (Hristiyanlar'ın), Meryem'in oğlu (İsa'yı) bâtil şekilde methettikleri gibi beni methetmeyiniz. Ben Allah'ın kuluyum. Bana Allah'ın kulu ve Rasûlü deyiniz" buyurmuştur.¹⁷⁴ Hristiyanlar, Hz. İsa'yı ilahlaştırmışlar, ona ilah vasfı vermişlerdir. Dolayısıyla Hz. Peygamber, beşer üstü gösterilmediği müddetçe methedilmesinde mahzur yoktur.

Mevlidlerde ve diğer eserlerde Hz. Peygamber'in ikazı dikkate alınmış, aşırı nitelermelerden sakınılmıştır. Aslında mevlidler Hz. Peygamber'i metheden önceki methiyelerin devamıdır, çünkü işlenen konular önceki medh şiirlerinde de bulunmaktadır.¹⁷⁵ Mevlide, güzel söz söylemenin, iyi şeyler konuşmanın Kur'ân-ı Kerîm'de ve hadislerde takdir edilmiş olması¹⁷⁶ yönünden de bakılabilir. Mevlid metninin, en güzel sözlerden olduğunda şüphe yoktur.

6. Anma Günü

Mevlid her yıl tekrarlandığı için bir olayı anma gününün olmasının, dine

¹⁶⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II, 94; Müslim, "Zühd" 69; Ebû Dâvûd, "Edeb" 9.

¹⁷⁰ Buhârî, "Menâkıb" 14; "Meğazi" 32; "Edeb" 91; Müslim, "Fedâilü's-sahâbe" 151, 152, 153.

¹⁷¹ Müslim, "Fedâilü's-sahâbe" 157.

¹⁷² İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, IV, 373.

¹⁷³ Allâme Nasîrüddîn el-Mübârek İbn Tabbâh (v. 667/1269) fetvasında, mevlidlerde câiz olan şiirler ve âhireti hatırlatan ilâhiler söylemenin, bunları söyleyenleri giydirmenin câiz ve sevap olduğunu söylemiştir (bkz. Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübûlü'l-hüdâ*, I, 363-364).

¹⁷⁴ Buhârî, "Enbiyâ" 49.

¹⁷⁵ Bakırcı, *Mevlid*, s. 137, 150.

¹⁷⁶ bkz. el-Bakara (2), 263; Buhârî, "Edeb" 34.

uygunluğu üzerinde durulmuştur. Öncelikle belirtmek gerekir ki İslâmiyet'te zaman kavramının önemli yeri vardır ve bütün zamanlar Allah'a aittir. Bununla beraber Kur'ân-ı Kerîm'de ve hadislerde bazı zamanlar ve vakitler öne çıkarılmış, özel kılınmıştır. Meselâ, günler içinde Cuma'nın,¹⁷⁷ Kadir Gecesi'nin,¹⁷⁸ aylar içinde de Ramazan'ın¹⁷⁹ ve Zilhicce'nin¹⁸⁰ üstün kılındığı bildirilmiştir. Ramazan ve Kurban bayramı¹⁸¹ da önemli gündlerdir.

Kadir Sûresi, önemli bir günü anmak gerektiğini açıkça bildirir. Kur'ân-ı Kerîm'in nüzûlünün, Kadir Gecesi'nde başladığı ve o gecenin bin aydan hayırlı,¹⁸² mübarek bir gece olduğunu anlatan âyetler,¹⁸³ bu gecenin anılmaya değer önemli bir gece olduğunu bildirdiği gibi her yıl anılmasını da ihtiva etmektedir. Önemli ve güzel olayları her sene kutlamak, bayram yapmakla ilgili bir örnek de Havâriilerin Hz. İsa'dan, mucize istediklerini anlatan âyetlerde yer almaktadır. Onlar "Rabbin bize gökten bir sofraya indirebilir mi?" diye sormuşlar. Hz. İsa da "Ey Rabbimiz! Bize gökten bir sofraya indir ki bizim için, geçmiş ve geleceklerimiz için bayram ve senden bir âyet (mucize) olsun" diye dua etmiştir.¹⁸⁴ Burada, Cuma gününün de bayram edilecek kıymetli bir gün olduğu zikredilebilir. Hz. Peygamber, Cuma günüyle ilgili olarak "Allah Teâlâ, bu günü Müslümanlara bayram yapmıştır" diye buyurmuştur.¹⁸⁵

İbn Hacer el-Askalânî mevlide ve her yıl yapılmasına, sünnetten bir asıl/dayanak bulunduğunu belirtmiş ve Hz. Peygamber'in, Hz. Mûsa'nın Firavun'dan kurtuluş günü yani aşûra günü orucu tutmasını¹⁸⁶ zikretmiştir. Aşûra ile ilgili

¹⁷⁷ Kur'ân-ı Kerîm'de 62. sûre Cuma sûresidir. Hz. Peygamber, Cuma gününün en faziletli gün olduğunu bildirmiştir. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV, 8; İbn Mâce, "İkâme" 79; Ebû Dâvûd, "Salat" 201; Nesâî, "Cum'a" 5.

¹⁷⁸ Kur'ân-ı Kerîm'de 97. sûre Kadir sûresidir.

¹⁷⁹ el-Bakara (2), 185.

¹⁸⁰ bkz. Buhârî, "Hac" 132; Müslim, "Kasâme" 29.

¹⁸¹ bkz. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 103; Nesâî, "Salatü'l-iydeyn" 1.

¹⁸² el-Kadir (97), 1, 3.

¹⁸³ ed-Duhân (44), 2-3.

¹⁸⁴ bkz. el-Mâide (5), 111-114.

¹⁸⁵ İbn Mâce, "Salat" 83.

Bayram yapmak, şu rivâyette de geçmektedir. Bir Yahudi, Hz. Ömer'e "Bugün size dininizi tamamladım, size din olarak İslâm'ı seçtim" [el-Mâide (5), 3] âyeti kendilerine nâzil ol- saydı, o günü bayram ittihaz edeceklerini söylediğinde o, "Ben, bu âyetin ne zaman nâzil olduğunu biliyorum. Arefe ve Cuma günüydü ve Hz. Peygamber Arafat'ta idi" demiştir. (Buhârî, "İ'tisâm" Giriş kısmı; "İman" 33; "Tefsîr" 5/2; Nesâî, "İman" 18.) Hz. Ömer, bu cevabıyla bahsi geçen günlerin zaten önemli, kutlanan günler olduğunu ifade etmiştir. Şöyle ki Cuma günü zaten Hz. Peygamber'in bayram olduğunu haber verdiği gündür. Arefe günü de hacım gerçekleştiği kurban bayramından önceki gündür.

¹⁸⁶ Hz. Peygamber, Medine'de Yahudiler'in Muharrem ayının onuncu gününde oruç tuttukla- rını görünce sebebini sormuş, onlar da Firavun'un boğulduğu ve Hz. Mûsâ'nın kurtulduğu

hadisten, nimete şükür için belirlenmiş bir günü her sene tekrar etmenin cevazının çıkarılabileceğini söylemiştir. Bu naslar çerçevesinde Hz. Peygamber'in doğduğu günü kutlamak, her sene tekrarlamak dine uygun bir ameldir. Aşûra örneğinde, Allah Teâlâ'ya ihsan ettiği iyilik için şükredilir ve her sene o gün anılır. Rahmet Peygamberinin (s.a.v.), zuhuru ise en büyük nimettir. Hz. Mûsa'nın olayına mutabık olsun diye nasıl onuncu gün, anma için belirleniyorsa mevlidde de Hz. Peygamber'in doğduğu gün özel bir gün olarak belirlenir.¹⁸⁷

Mübarek gün ve geceler ile mevlid kıyaslanmış, Hz. Peygamber'in doğumunun bütün âlemler için olduğu gerekçe gösterilerek mevlid gecesinin bütün önemli günlerden üstün olduğu, en mesut, en muazzez, en mükerrem gece olduğu belirtilmiştir. Diğer önemli gün ve gecelerdeki olayların daha özel, Hz. Peygamber'in zuhurunun neticelerinin ise daha şumüllü, bütün âlemler için olduğu yorumu yapılmıştır.¹⁸⁸ Mevlidin bir bayram gibi kutlanması, onun (s.a.v.) varlığının, öneminden kaynaklanmaktadır. Yukarıda geçtiği üzere Hz. İsa'ya bir mucize gelmesi, bayram edilmeye değer bir olaydır. Hz. Peygamber'in varlığı ve tebliğ ettikleri ise kıyamete kadar bütün asırları, bütün insanları kapsamakta ve hayatın her yönüne hitap etmektedir. Diğer yandan mevlidin bir bayram gibi kutlandığı zamanların olması onun, dinî bayramların yerine ikâme edildiği mânâsına gelmemektedir.

Mevlid gününün tespiti üzerinde de durulmuştur. Bilindiği gibi eski dönemlerde, ayın başlangıcının bilinmesi, hilâlin görünmesine bağlıydı. Mevlidin günü de bu hesaba göre tespit edilmekteydi. Bu gün, herhangi bir sebeple belirlenemezse Rebûlevvel ayının bir günü veya senenin başka bir günü mevlid yapılabileceğine dair görüşler belirtilmiştir.¹⁸⁹ Diğer yandan mübarek günler-geceler, kulluk açısından değerlendirilemeyen vakitler için bir fırsat kabul edilebilir. Meselâ, Kadir Gecesi'nin bin aydan hayırlı oluşu, kaçırılan günlerin telafisine imkân vermektedir.

D. Mevlidin Faydaları

Mevlidin Hz. Peygamber'le ilgili oluşu ve temelinde ona (s.a.v.) duyulan sevgisinin bulunması, faydayı ve etkiyi kendiliğinden sağlamaktadır. İster devletin ve müesseselerin tertiplelediği büyük kutlamalar şeklinde olsun, ister ev-

---

gün olduğunu söyleyince Rasûlullah (s.a.v.), kendisinin bunu yapmaya daha layık olduğunu belirterek oruç tutmuş ve ashâbına da oruç tutmalarını emretmiştir (bkz. Buhârî, "Savn" 68; "Fedâilu's-sahâbe" 80; Müslim, "Sıyâm" 127).

¹⁸⁷ Suyûtî, *el-Hâvi li'l-fetâvâ*, I, 229; Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, I, 366.

¹⁸⁸ bkz. Rıfâ'a b. Râfi' b. Bedevî b. Ali et-Tahtâvî, *Nihâyetu'l-icâz fi sirati sâkini'l-Hicâz*, Kahire 1419, s. 72-73; Hüseyin Vassâf, *Mevlid Şerhi Gülzâr-ı Aşk*, s. 53; Özel, "Mevlid: Tarihi ve Dinî Hükümü" *Divan Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, s. 244.

¹⁸⁹ Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, I, 366.

lerde yapıldığı şekilde olsun, birçok faydalar barındırdığı âşikârdır. Fert ve toplum açısından en mühim işlevi, Hz. Peygamber'i gündemde tutmasıdır. O (s.a.v.), mevlid ayında, gününde ve gecesinde her yerde daha fazla gündeme gelmekte, anılmakta, özellikleri, hâli, ahlâkı tanıtılmaktadır. Diğer mübarek gün-gecelerde ve çeşitli vesilelerle de mevlid okunduğunda Hz. Peygamber'den bahsedilmiş olmakta, dolayısıyla dinle ilgili konular topluma yayılmaktadır.

Mevlidden mânevî faydalar elde edilmesi, hayırlı tesirlerin hâsıl olması asıl gâyelerden biridir. Mevlid şârihlerinden Hüseyin Vassâf'ın, "her beytini okuyup geçmemeli, mazmûnunu güzelce düşünmeli, anlamaya çalışmalı" tavsiyesi,¹⁹⁰ mevlidin muhtevasının olumlu değişime vasita olması içindir. Hz. Peygamber'in hayatımızdaki yerini düşünüp, sünnet üzere yaşama hassasiyetini kazanmaya doğru ilerlemek en uygun neticedir.

1. Fert Açısından

Mevlid, dinin tebliğine, dinî değerlerin gündemde tutulmasına vesile olduğundan fertlerin, eğitim ve öğretimine katkı yapar. Kaynaklardan istifade edilerek yazılmış zengin muhtevası ile asırlardır ayakta durmakta ve her gelen nesli bilgilendirmektedir. Ayrıca merasimlerde Kur'an-ı Kerim tilâvet edilmekte, ilâhiler okunmakta, zaman ve zemin müsait olduğunda vaaz edilmekte, dinî sohbet yapılmaktadır. Mevlidin bu yönü, dinî konularda fazla bilgisi olmayan kimseler için daha önemlidir.

Mevlid, İslâmiyet'in unsurlarını anlattığından, hatırlattığından toplantıya katılanların dinî yönünün güçlenmesine vesile olur. Zira bilginin imanla ilgisi vardır, bilgi imanı takviye eder.¹⁹¹

Mevlidin temelinde Hz. Peygamber'e muhabbet olduğundan, onu (s.a.v.) sevmek gerektiğini öğretir, daha fazla sevmek konusunda şevk verir.¹⁹² Hz. Peygamber'in hatirasını zihinlerde ve gönüllerde canlı tutar. Örnek hayatını ve üstün meziyetlerini hatırlamaya vesile olur.¹⁹³ Hz. Peygamber hakkında bu hislere sahip olan kişinin, dinî bilincinin artması kolaylaşır ve dini, daha istekli yaşama arzusu duyar.

Mevlidin, mânevîyata, duygulara hitap eden yönü vardır ve dinî duyguları

¹⁹⁰ Hüseyin Vassâf, *Mevlid Şerhi Gülzâr-ı Aşk*, s. 40, 82-83.

¹⁹¹ "Peygamberlerin haberlerinden, kalbini tesbit edeceğimiz/kuvvetlendireceğimiz her türlü-sünü sana kıssa olarak anlatıyoruz" Hûd (11), 120. âyeti bu konuya delil gösterilebilir.

¹⁹² bkz. Işık, "Mevlid Nasıl Okunur ve Nasıl Okunmalı" *Mevlid Sempozyumu*, s. 545-546; Al-gül, "Bir Tarihi Gözüyle Mevlid" *Mevlid Sempozyumu*, s. 339, 340.

¹⁹³ bkz. Daryal, *Tahrîbât*, s. 101; <https://www.yenisafak.com/yazarlar/hayrettinkaraman/kandiller-ve-mirac-23533>

geliştirmekte en etkili faaliyetlerden biridir.¹⁹⁴ Zira toplu halde yapılan ibadetler ve dualar, dikkatleri bir noktaya odaklayıp ruhî râbitayı artırır, duyarlılığı güçlendirir.¹⁹⁵ Bundan dolayı mevlidler, ruhânî meclisler olarak nitelenmiş ve “İslâm’ın yüreklerimizdeki temelleri üzerinde yenileyici, parlatacı ve kuvvetlendirici rolleri ile dinimize, imanımıza en büyük ve en ilâhî vazifelerini hakıyla yapmaktadır. Mevlid meclisleri eskiden beri mânevî feyizler kaynağı bir iş” diye tanımlanmıştır.¹⁹⁶ Toplantıya katılan kişi, sonunda az veya çok mânevî kazanım sağlar, dindar olanın dindarlığını artırır, dindar olmayan da ortamdandır etkilenir ve mevlid, onun için mânevî açıdan bir başlangıç olabilir. Diğer yandan mevlid okunan yerdeki olumlu havanın etkisinin bir müddet devam etmesi, bir başka güzel neticedir.¹⁹⁷

Mevlidde, mesaj sanatla birleştirilerek verilmektedir. Metninin hem muh-teva hem ifade bakımından mükemmel bir şiir olması yanında musikî ile okunması, mânevî etkiyi artırmaktadır.¹⁹⁸ Üslup bilen güzel sesli bir kimsenin okuması halinde ise tesirin daha artacağı şüphesizdir.

Mevlid veya benzeri merasimlere katılmak, aidiyeti sağlayan unsurlardan biridir. Bir kimse bu toplantılara katıldığında, cemaat ruhu ve şuurunu öğrenir, cemaat ile birlikte olmaktan dolayı mânevî bir kuvvet kazanır. İmanı, duyguyu, fikri ve sanat zevkini diğer Müslümanlarla birlikte yaşar, ortak heyecan, ortak duygular edinir. Bundan dolayı bazı âlimler, yeni nesillerin inanç ve millî şuurunun güçlenmesini sağlamak amacıyla mevlidi teşvik etmişlerdir.¹⁹⁹

Mevlidlerin çocuklarla ilgili yönü de vardır. Mevlid ile Hz. Peygamber, zihinlere yerleştirilir, örnek alınması gereken kişi tanıtılmış olur, dinî unsurlar işlenir, millî bir terbiye verilir, doğru davranış kalıpları öğretilir. Kutsala saygının, küçük yaşta mevlid vasıtasıyla öğrenilmesi örnek gösterilebilir.²⁰⁰ Mera-

¹⁹⁴ Daryal, *Tahribât*, s. 105. Ayrıca bkz. Hökelekli, “Mevlidle İlgili İnanç ve Tutumlar” *Mevlid Sempozyumu*1u, s. 358-362, 377, 379-380.

¹⁹⁵ Emin Işık, *Kime Kulsun*, İstanbul 2016, s. 25.

¹⁹⁶ Ali Rıza Sağman, *Mevlid Nasıl Okunur ve Mevlidhanlar*, İstanbul 1951, s. 6.

¹⁹⁷ bkz. Hökelekli, “Mevlidle İlgili İnanç ve Tutumlar” *Mevlid Sempozyumu*, s. 358-362, 377.

¹⁹⁸ bkz. Nuri Özcan, “Yüzyıllar Boyu Devam Eden Bir Dinî Müsikî Geleneğimiz-Mevlid”, *Din ve Hayat, İstanbul Müftülüğü Dergisi*, sy. 1, s. 28-33, İstanbul 2007; Hökelekli, “Mevlidle İlgili İnanç ve Tutumlar” *Mevlid Sempozyumu*, s. 362; Vedat S. Ahmed, “Bulgaristan’da Dinî Kimliğin Korunmasında Mevlidin Rolü” *Yazılışının 600. Yılında Bir Kutlu Doğum Şaheseri Uluslararası Mevlid Sempozyumu* (16-17 Nisan 2009 Bursa) s. 434-445, (ed. Bilal Kemikli-Osman Çetin) s. 441.

¹⁹⁹ Özel, “Mevlid: Tarihi ve Dinî Hükmü” *Divan Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, s. 244.

²⁰⁰ Bu konudaki bir örnek için bkz. Işık, “Mevlid Nasıl Okunur Ve Nasıl Okunmalı” *Mevlid Sempozyumu*, s. 545-546; Işık “Mevlid Geleneğimiz” *Türk Edebiyatı Dergisi*, s. 18; Ökten “Mevlid veya Bir Medeniyet Beyanname” *Mevlid Sempozyumu*, s. 31.

simlerde şeker, şerbet dağıtılmasının, özellikle çocukların ilgisini çektiği muhakkaktır. Bu suretle onlar da mevlide dâhil olmaktadır.²⁰¹

*Diğer mübarek gün ve gecelerde de mevlid yapıldığında bu vakitlere dikkat çekilmiş olmakta ve zamanın gaflet içinde geçirilmemesi sağlanmaktadır.²⁰² Mevlidde Kur'ân-ı Kerim okunduğu, Hz. Peygamber anıldığı için katılan kişinin vakti kıymetlenmiş olmaktadır. Dinî yönünü fazla düşünmeden, âdet yerini bulsun diye mevlid yapsa veya katılsa bile vakit boşa harcanmamış olur, zira güzel bir ortamda bulunmuştur. Dinin emri olan işler ve zaruretler hâric, herhangi bir iş sebebiyle bu toplantıya katılmadığında, o saatteki bir faaliyette zamanı daha iyi geçirmiş sayılmaz.

2. Toplum Açısından

Din; geleneklere siner, gelenekler de dinin hayatın içindeki işlevine hizmet eder. Mevlid, kültürü ve toplumu büyük ölçüde etkileyen, toplumun ortak değerlerini ayakta tutan, dinî hayata canlılık ve zenginlik katan geleneksel bir faaliyettir.²⁰³

Halkın din eğitimi ve dindar yaşayışında, toplum faaliyetlerinin önemi vardır. Mevlid, dinî kaynaklardan istifade edilerek yazılmıştır, aynı zamanda toplumun özelliklerini ve hislerini yansıtmaktadır. Bu bakımdan halka hitap eden yaygın din eğitimidir.

Hz. Peygamber'in yol göstericiliğine her dönemde ihtiyaç vardır, bu çağda ise ihtiyaç daha açık hissedilmektedir. İçinde bulunduğumuz dönemde, kötülükler çabuk ve kolayca yayılma imkânı bulduğu için "fitne ve fesat asrı, her türlü günahın dev boyutlarda ve sektör halinde işletmeye konduğu ve kültür tahribatının usta ve profesyonel metodlarla uygulandığı, uydu yayınları vasıtasıyla oluk oluk pislğin körpe dimağlara, saf gönüllere doldurulmaya çalışıldığı çağ" olarak tarif edilmiştir. Bundan dolayı yeni nesilleri "en güzel örnek"ten haberdar etmek gerekir. Hz. Peygamber'i bütün yönleriyle tanıtmak ve örnek şahsiyetini benimsetmeye çalışmak müslümanlar için önemli görev haline gelmiştir.²⁰⁴ Zira örnek almaya lâyık olmayan kimseler gündemde tutulmakta ve yeni yetişen nesiller onları tanımaktadırlar. Mevlid ise Hz. Peygamber'i hayatın içine, geleneklere yerleştirmiş, maddî unsurları da kullanarak

²⁰¹ bkz. Adem Akarsu, *Din Toplum İlişkileri Bağlamında Kutlu Doğum Faaliyetleri*, (Y. Lisans Tezi) Sakarya, 2010, s. 37-38.

²⁰² m.HayrettinKaraman.net/makale/0617.htm

²⁰³ bkz. Işık "Mevlid Geleneğimiz" *Türk Edebiyatı Dergisi*, s. 18; Ökten "Mevlid veya Bir Medeniyet Beyannamesi" *Mevlid Sempozyumu*, s. 31; Efe, "Türk Kültüründe Mevlid Geleneği" *Kültür Coğrafyamızda Hz. Muhammed Sempozyumu*, s. 179; <https://www.yenisafak.com/yazarlar/hayrettinkaraman/kandiller-ve-mirac-23533> ; m.HayrettinKaraman.net/makale/0617.htm

²⁰⁴ Işık "Mevlid Geleneğimiz" *Türk Edebiyatı Dergisi*, s. 19.

onu (s.a.v.) tanıtmıştır.

Dinin, toplumun farklı yönlerini bütünleştirme ve birliği sağlama vasfı, cemaat olarak yapılan ibadetlerde ve dinî toplantılarda açıkça gözlemlenir. Cemaat olmanın mânevî gücü vardır. Beş vakit namazın, Cuma namazının câmiilerde cemaatle kılınması ve hac gibi toplu halde yapılan ibadetler, dualar, mü'minler arasında birlik ve beraberlik ruhunu pekiştirir. "Cemaat rahmettir"²⁰⁵ hadîsinden anlaşıldığına göre Müslümanların biraraya gelmesi, rahmeti celbetmekte, olumlu bir hava oluşmaktadır. Hz. Peygamber'i ve dinî değerleri ihtiva eden mevlid, sosyal dokunun kuvvetlenmesinde, sosyal ve siyasî birliğin sağlanmasında, farklı kesim ve görüşteki insanların tanışmasında ve kaynaşmasında çok etkilidir.²⁰⁶ Halkın; savaş, iç karışıklık, âfet, felâket gibi üzüntülü, sıkıntılı dönemlerde mevlid okutması, "Hz. Muhammed'in mânevî şahsiyeti etrafında birliği sağlama çabası" ve "Hazreti Muhammed sevgisi etrafında toparlanma mesajı" olarak değerlendirilmiştir.²⁰⁷ Diğer yandan "Kandil gün ve gecelerinde yurdun her yanı maddî ve mânevî zevk ve neşe içine gömülür"²⁰⁸ tespiti, her idarecinin arzu ettiği barış, huzur halidir. Onların, mevlidi desteklemelerinin temel sebeplerinden biri, toplumun bütünleşmesini sağlamasıdır.

Mevlidin önemli faydalarından biri, toplumsal hafızanın devamını sağlamaya yardımcı olması, kültürü taşıma görevini yapmasıdır.²⁰⁹ Geçen asırda mevlidin, dinî unsurların aktarılması vazifesini tek başına yerine getirdiğinin üzerinde durmak gerekir. Osmanlı'dan sonra yurdumuzda ve Osmanlı Devletinin hükümrânlığı altında yaşamış yerlerde, din öğretimi ve dinî yaşayış yasaklanınca, Müslümanların dinleriyle ilgili tek müeessesi mevlid olmuştur. O dönemdeki mevlid meclisleri için "en hayırlı tesirler yapmakta, en feyizli izler bırakmaktadır" yorumu yapılmıştır.²¹⁰ Müslümanlar Peygamber sevgisi etrafında birleşmişler ve mevlid vesilesi ile toplanan Müslümanlar, dini tebliğ etme ve din eğitimi imkânı bulmuşlardır. Özellikle bugün yurt dışı sayılan yerlerdeki Müslümanlar, yasaklar sebebiyle -sınırlı ölçüde de olsa- Hz. Peygamber'i

²⁰⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV, 278, 375.

"Bir cemaat, Allah Teâlâ'nın evlerinden bir evde toplanıp Allah'ın kitabını okur ve onu aralarında müzakere eder, anlayıp kavramaya çalışırlarsa, üzerlerine sekinet iner ve kendilerini rahmet kaplar. Melekler onları kuşatırlar, Allah Teâlâ da onları kendi nezdinde bulunanların arasında anar" (Müslim, Zikir 38) hadîsi de zikredilebilir.

²⁰⁶ bkz. Işık, *Kime Kulsun*, s. 25; Efe, "Türk Kültüründe Mevlid Geleneği" *Kültür Coğrafyasında Hz. Muhammed Sempozyumu*, s. 179.

Dinî törenlerin toplumsal önemi için bkz. Akarsu, *Din Toplum İlişkileri Bağlamında Kutlu Doğum Faaliyetleri*, (Y. Lisans Tezi) s. 21-23.

²⁰⁷ bkz. Hökelekli, "Mevlidle İlgili İnanç ve Tutumlar" *Mevlid Sempozyumu*, s. 361; Algül, "Bir Tarihi Gözüyle Mevlid" *Mevlid Sempozyumu*, s. 327. Ayrıca bkz. Timurtaş, *Mevlid*, s. VI.

²⁰⁸ Sağman, *Mevlid Nasıl Okunur ve Mevlidhanlar*, s. 6.

²⁰⁹ Algül, "Bir Tarihi Gözüyle Mevlid" *Mevlid Sempozyumu*, s. 340.

²¹⁰ Sağman, *Mevlid Nasıl Okunur ve Mevlidhanlar*, s. 6.

tanımış, Kur'ân-ı Kerim'den bazı sûreleri dinlemiş, dinî duyguları güçlenmiştir. Mevlid; tanışmalarına, kaynaşmalarına, cemaat olma şuurunu kazanmalarına, Müslüman kimliğini korumalarına yardımcı olmuştur.²¹¹ Bu sebeple olmalı, mevlid o yerlerde mutlaka yapılması gereken bir ibadet olarak algılanmıştır.²¹² Konuyla ilgili dikkat çeken bir nokta da Kafkaslar'da ve Balkanlar'da farklı dilleri konuşan akraba topluluklarının, anlamına eremese de merasimlerde Süleyman Çelebi'nin Mevlid'ini okumalarıdır.²¹³ Çünkü o yerlerde kalan tek dinî faaliyet, mevliddir.

Mevlid, sosyal yardımlaşma yollarından biridir. Mevlid ayında ve gecesinde hayır hasenat yapılır, ihtiyacı olanlara maddî yardım edilir, yiyecek dağıtılır, yemek verilir.²¹⁴ Hatta mevlid okunması için Osmanlılar'da eski tarihlerden itibaren vakıflar kurulmuş veya vakıflarda tahsisat ayrılmıştır, vakfiyelerde mevlid icrası ile yiyecek ikramı yapılması vasiyet edilmiştir.²¹⁵

Mevlidin en önemli faydalarından biri, önemli olaylarda biraraya gelen insanların doğru davranışa yönlendirmesidir. Mevlid okunması ile dine aykırı merasimlerin, Müslümanların hayatına karışması önlenmiş olmaktadır. Sevinçli olaylarda mevlid okunarak kutlamaların, dinen uygun olmayan bir yöne kayması ve sevinçlere günah karışması önlenmiş olmakta, o nimet için Allah Teâla'ya şükür ifade edilmektedir. Üzüntülü olaylarda da mevlid, Allah'ı hatırlamaya, musibetlere isyan yerine Ondan yardım dilemeye vesile olmaktadır. Kederli bir durum için biraraya gelen insanları hem teselli etmekte hem de vakti yanlış değerlendirmelerine mâni olmaktadır²¹⁶ ve mevlid bu kadar işlevi,

²¹¹ Konuyla ilgili hazırlanmış tebliğler bulunmaktadır. Süleyman Çelebi ve Mevlid, *Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri Sempozyumu*'nda (Bursa 2007) sunulan şu tebliğler arasında Kemal Ateşoğlu'nun, "Gürcistan'da Mevlid Geleneği" ve Raim Gafurov'un, "Günümüz Kırım'ında Mevlid" zikredilebilir.

Yazılışının 600. Yılında Bir Kutlu Doğum Şaheseri Uluslararası Mevlid Sempozyumu'ndaki (Bursa 2009) tebliğlerden bazıları ise şunlardır: Refik Muhammedşin "Tataristan Müslümanları Kaybedilen Geleneği Yeniden Diriltiyorlar: Tataristan'da Dini Kimliğin Korunmasında Mevlid'in Rolü"; Amina Şilyak Yesenkovic "Bosna'da Dini Kimlik Problemi ve Mevlid"; Vedat S. Ahmed, "Bulgaristan'da Dini Kimliğin Korunmasında Mevlidin Rolü".

²¹² Vedat S. Ahmed, "Bulgaristan'da Dini Kimliğin Korunmasında Mevlidin Rolü" *Mevlid Sempozyumu*, s. 440-441.

²¹³ bkz. Algül, "Bir Tarihçi Gözüyle Mevlid" *Mevlid Sempozyumu*, s. 340.

²¹⁴ bkz. Efe, "Türk Kültüründe Mevlid Geleneği" *Kültür Coğrafyamızda Hz. Muhammed Sempozyumu*, s. 179.

²¹⁵ bkz. Okiç, "Çeşitli Dillerde Mevlidler" *AÜ İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi*, s. 36-37; Algül, "Bir Tarihçi Gözüyle Mevlid" *Mevlid Sempozyumu*, s. 339-341; Ali İhsan Karataş, "Osmanlı Toplumunda Hz. Peygamber Sevgisinin Tezahürü Olarak Kurulan Mevlid Vakıfları" *İstem Dergisi*, yıl: 6, sy. 11, s. 47-77, Konya 2008.

²¹⁶ Ölü evinde mevlid yapılması örnek gösterilebilir. Kur'ân-ı Kerim, mevlid okunur, salâvât getirilir, dinî sohbet zemin hazırlanır bu suretle gereksiz konuşmalar ve işler önlenmiş

haydayı büyük çaba gösterilmeden tek başına yapar. Bunun için İbnu'l-Cezerî ve İbn Hacer Heytemî “bir kimse mevlid-i şerif uğrunda ne kadar yorulsa, çaba gösterse azdır” demişlerdir.²¹⁷

E. Mevlid Karşıtlığının Değerlendirilmesi

Günümüzde, Hz. Peygamber'in rehberliğine, sünnetine ihtiyaç, bu kadar bâriz iken delillere dayanmayan itirazlarla mevlide karşı gelenler bulunmaktadır.²¹⁸ Mevlidin aleyhinde beyanda bulunup ortadan kaldırmak için gayret

olur.

²¹⁷ Hüseyin Vassâf, *Mevlid Şerhi Gülzâr-ı Aşk*, s. 82.

²¹⁸ Her yıl mevlid kandili geldiğinde dillerde dolaşan birtakım iddialar bulunmaktadır. Onlardan bazıları şöyledir:

Mevlid ile Hz. Peygamber'in çok yüceltildiği, bu sebeple onun (s.a.v.) beşerüstü zannedileceği belirtilmektedir. Bu fikri haklı kılabacak bir emâre bulunmamaktadır. Asırlardır mevlid okunduğu halde Hz. Peygamber hiçbir zaman yanlış bir konumda görülmemiş, mevlid, peygamber tasavvuruna bir zarar vermemiştir. Ona (s.a.v.) duyulan hürmeti, sevgiyi abartı olarak yorumlamak isabetli değildir. Hz. Peygamber'e yönelik farklı yaklaşımlar için bkz. İsmail L. Çakan, *İslâmî Yapılamada Sünnet*, İstanbul 2010, s. 185-201.

Bir başka iddia, mevlidin, Kur'an-ı Kerim'in önüne geçtiği iddiasıdır. Mevlidlerde Kur'an tilâvet edilmektedir ve hiç kimse Kur'an okumanın sevap ve faziletini inkâr etmemektedir. Ayrıca Kur'an-ı Kerim Allah kelâmı olduğundan dolayı Kur'an okumakla mevlid okumayı birbiriyile mukayese etmek mümkün değildir. İzahlar için bkz. Heyet, *İlmihal (Diyanet)*, II, 473.

Bir başka görüş de “Önemli olan, Hz. Peygamber'in ahlâkıyla ahlâklanmak, örnek almaktır” deyip mevlide katılmanın faydası olmadığını söylemektir. Onu (s.a.v.) örnek almak, hayatın her alanında geçerlidir. Mevlid, Hz. Peygamber'i örnek almaya mâni mi olmuştur ki bu kural, Müslümanlar mevlid için toplanınca akla gelmektedir. Bu söz, mevlidden başka Cuma günü tebriği, Ramazan orucu, teravîh ve hac için de söylenmektedir. Müslümanları birleştiren her işte bu ifadeleri kullanmak, Müslümanların birlik içinde olmalarını istemeyenlere hizmet etmektedir.

Dinin temel ibadetlerini sürekli olarak yerine getirmeyenlerin mevlid okutmaları da tenkit edilmektedir. Bu kimselerin, mevlid okutmalarına veya mevlide gitmelerine karşı çıkarak onların dinî görevlerini yerine mi getirecekleri beklenmektedir. Mevlid, ibadetlerini yapmakta kusuru olanların görevlerini yapmalarına mâni midir veya mevlid yapılmayınca bu kimselerin dindarlığı mi artacaktır ki böyle bir görüşe sahip olunmaktadır. Aksine mevlid, dindar olmayanların ortamdan etkilenmeleri için bir fırsattır. Mevlid yapmamak o kimselerin dinî eğitimini sağlamaz, aksine mânevî ortamlardan uzak kalmalarına sebep olur.

Mevlidde, Hz. Muhammed'in dünyayı şereflendirdiği beyitler okunurken ayağa kalkılmaktadır. Hürmeti, heyecanı ifade eden bu davranış da tenkit edilmektedir. Hz. Peygamber'in sahâbîlere, bir arkadaşları için ayağa kalkmalarını belirttiği şu hadis, konuya ışık tutmaktadır: Kurayzaoğulları Yahudiler'i, Hz. Peygamber'le yaptıkları ahidlerini bozunca bir hakem belirlenmesi söz konusu olmuş ve onlar, sahâbî Sa'd b. Mu'âz'ın hakemliğini kabul etmişler. Görüşmelerden sonra Sa'd'ın hükmüne râzı olmuşlar. Sa'd b. Mu'âz, Hz. Peygamber'in ya-

edenlerin, mevlid yapılmadığı zaman doğacak boşluğun sakıncalarını gözönüne almadıkları, zararlarını tahmin edemedikleri anlaşılmaktadır. Mevlidin tertip edilmesindeki niyetler arasında bulunmayan istisnâî olumsuz davranış biçimleri yüzünden mevlid okunmasına karşı gelmek ve onun dine aykırı bir gelenek olduğu intibâi uyandırmak yanlış ve topluma zarar veren bir tutumdur. Bir araştırma neticesinde mevlid hakkında görüş belirtenlerin, muhtevası hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarının ortaya çıkması²¹⁹ da karşıt görüşte olanların konuyu kapsamlı incelemediklerini göstermektedir. Yaklaşımlarının hatalı olduğunu ispata birkaç sosyal gerçek kâfidir.

Tabiatın boşluktan haz etmediği bilinen bir gerçektir. Bir sosyal müesseseyi zor da olsa kaldırmak mümkün olabilir, ancak boşalan yerin ne ile nasıl doldurulacağını düşünmek lâzımdır.²²⁰ Dine aykırı olmayan gelenekleri veya teâmülleri, Hz. Peygamber zamanında bulunmadığını ileri sürerek yıkmak, toplumu yabancılardan gelen algı faaliyetlerine ve sosyal operasyonlara açık hale getirir. Gelenekten gelen değerler kaybedilip aradaki köprüler yıkıldıktan sonra sıra, dinin asıllarına gelir, önce sünnetin içinin boşaltılması, ardından İslâm'ı yeniden inşa edip dine istenilen şeyleri söyletmenin yolu açılmış olur.

İslâm Dini aleyhinde faaliyetlerde bulunanların, mevlid karşıtlığını destekledikleri yorumu yapılmıştır. Mevlid bahane edilerek ortaya konan iddiaların, aslında “Batılılar’ın, İslâmî değerleri içine alacak şekilde İslâm’ı yıka kampanyasının sadece bir rüknü olduğu” ifade edilmiştir. Dolayısıyla mevlidin aleyhinde beyanda bulunmak, onun yerine toplumun inançlarına, değerlerine uymayan başka dinlerin geleneklerini getirmek isteyenlere yardımcı olmak, yabancı âdetlerin yayılmasına imkân hazırlamak demektir. Mevlide karşı gelenlerin bir kısmı, İslâm Dini aleyhine yürütülen faaliyetlerin bir parçası haline geldiklerini, onlara hizmet ettiklerini farketmeyen gaflet içindeki kimseler olarak nitelenmişlerdir. Cemiyetin sosyo-kültürel dinamiklerini bildikleri halde bu tavırlarını devam ettiren mevlid karşıtları ise tenkit edilmişlerdir.²²¹ Çünkü bu konuda görüş belirtenlerin, boşalan yere yabancı âdetlerin geleceğini ve zararlarını da bilmeleri gerekir. İslâm Dini, başka dinleri kesinlikle reddetmekte

---

nına gelince o (s.a.v.), Ensâr’dan olan sahâbilere “Büyüğünüz için ayağa kalkınız” buyurmuştur (bkz. Buhârî, İtk 17; Cihad 165; Müslim, Cihad 64). Başarılı olmuş bir sahâbîyi takdir için ayağa kalkılıyorsa Hz. Peygamber’in doğumuna olan sevinci, heyecanı ve saygıyı ifade etmek için ayağa kalkmak, tenkit değil takdir edilir.

²¹⁹ bkz. Hökelekli, “Mevlidle İlgili İnanç ve Tutumlar” *Mevlid Sempozyumu*, s. 372.

²²⁰ Daryal, *Tahribât*, s. 15, 106. Arif Nihat Asya, bu tespiti Naat’ında şöyle ifade etmiştir: -Neler duydu şu dünyada/Mevlidine hayran kulaklarımız -Ne adlar ezberledi, ey Nebi/Adına alışkın dudaklarımız!

²²¹ Daryal, *Tahribât*, s. 14, 84, 85, 94.

ve gayr-i müslimlerin âdetlerine uymanın ve onları alışkanlık haline getirmenin perişanlığa ve helâke sebep olduğunu bildirmektedir.²²² Dolayısıyla iddiaların, İslâmiyet'i bid'atlerden korumak için söylendiğini kabul etmek mümkün olmamaktadır. Dini korumak konusunda hassasiyet gösterdiklerini söyleyenlerin, mevlid gibi dinî hayata kültürel katkı yapan ve şeriata hizmet eden bir faaliyetle mücadele etmek yerine dinin kurallarını yok etmek isteyenlerle mücadele etmeleri daha mühim ve öncelikli bir iştir.²²³ İbnu'l-Cevzî'nin, "Hiçbir şey için olmasa bile şeytanın burnunu sürtmek ve ehl-i imanı desteklemek için mevlidi kutlamalı" sözü²²⁴ de aynı gerçeği ifade etmektedir.

Hz. Peygamber'i anmaya, dinî yaşayışı daha derinden hissetmeye vesile olduğu için mevlide özen göstermek, tenkitle değil, takdirle karşılanacak bir harekettir.²²⁵ Karşı çıkanlara, Allah Teâlâ'nın katında en kıymetli kimse olan Hz. Muhammed'i mevlid vasıtasıyla gündemde tutmanın, günü onu (s.a.v) yâdederek geçirmenin ne gibi mahzuru, ne gibi zararı olabileceği sorusunu sormak gerekir.

Mevlidi kaldırmaya çalışmak, o mecliste hislenen, güzellikler yaşayan kimselere mâni olmaktır. Gönüllerindeki Peygamber sevgisinin soğumasına, ona (s.a.v.) duyulan ihtimamın silinmesine, dinî duygularının rencide edilmesine, ibadet heyecanlarının heder edilmesine yol açabilir.²²⁶ Özellikle dine uygun davranmaya daha az ihtimam gösterildiği çevrelerde yaşayanlar için mevlidin ne kadar önemli işlevi olduğu unutulmamalıdır.

Önceki senelere oranla evlerde ve câmilerde mevlidlerin azalmasına da temas etmek gerekir. Mevlid ile evlerde tatlı bir telaş oluşur, dinî duygular daha kuvvetlenir, câmilerde ise câmi ve câmi çevresi canlanır, etrafa hareket gelir sanki şenlik havası oluşurdu. Mevlid merasimlerinin yapılmaması ile câmiler sadece beş vakit namaz için kullanılıp sessizliğe, kimsesizliğe terk edilmiş olmaktadır.²²⁷

Mevlid metninin, kültür değerleri açısından da önemli yeri vardır. Süleyman Çelebi'nin Mevlid'i edebî açıdan çok kıymetli bir eserdir. Sadece bu yönü bile ona değer vermeyi gerektirir. Mevlid gibi dinî ve millî olan edebî şaheser-

²²² bkz. el-Mâide (5), 78-79. Hadisler için bkz. İbn Mâce, "Fiten" 20; Ebû Dâvûd, "Melâhim" 17; Tirmizî, "Tefsîr" 5/7.

²²³ <https://garibce.blogspot.com/2012/10/cplak-seriat-m-istemez-kalsn>.

²²⁴ Muhammed b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, I, 363.

²²⁵ bkz. Çakan, *İslâmî Yapılanmada Sünnet*, s. 189-190.

²²⁶ bkz. Daryal, *Tahribât*, s. 14, 100.

²²⁷ bkz. Daryal, *Tahribât*, s. 100. Ali Murat Daryal, kendisinin şahit olduğu mevlidleri şöyle tasvir etmiştir: "Mevlid yakılan öd ağaçlarıyla, okunan Kur'ânları ile ilâhileriyle, ayakta karışmalarıyla, ellerine gülsuyu serpmeleriyle, mevlid şekeri külahlarıyla, selâmları, salâvâtlarıyla tam bir merasim idi." *Tahribât*, s. 106.

ler unutturulduğunda gelecek nesillerin İslâmiyet'e aykırı duygu ve düşünceleri ihtiva eden yabancı kitaplara yönelmelerini durdurmak mümkün değildir.²²⁸ Batılı ülkeler, kültür değerlerini korumak ve devam ettirebilmek için en küçük kültür kalıntısına sarılırken mevlid ve benzeri değerlerden -ki bizim medeniyetimiz onlarla kıyas edilmeyecek derecede üstündür- kurtulmaya çalışmanın izahını bulmak son derece güçtür.

Mevlid kaldırıldığında doğacak zararlardan bir kısmı bile karşıtların itirazlarının haklı olmadığını göstermektedir. Üstelik mevlidin faydaları da malum iken hâla mevlidi, memnuniyetle karşılamayanlar, değerini takdir edemeyenler mânevî kayıp içindedirler. Mevlid karşıtları; Hz. Peygamber'e saygı gösterilmesine karşı çıktıkları için cahil, mağrur, terbiye edilmesi gereken kimseler olarak nitelenmişlerdir.²²⁹ Medeniyetin vasıflarını ve yansımalarını dikkate almayan, zevkleri ve muhabbetleri olmayanlar diye de tarif edilmişlerdir.²³⁰ Dindarlık adına mevlide karşı çıktıklarını iddia eden bu kimselerin tutumlarının, dine karşı çıkanlara benzediği belirtilmiştir.²³¹

F. Sonuç

Mevlid, dinî hayatın bir parçası haline gelmiş, asırlardır devam eden bir gelenektir. İnsanların fazla emek sarfetmesine gerek kalmadan tek başına, fert ve toplumun dinî hayatına birçok fayda sağlayan başka bir gelenek bulunmamaktadır. Bu kadar tesirli olması ve hayatın içinde yer almasının sebebi, Hz. Peygamber'e duyulan sevginin büyüklüğü ile metninin, muhteva ve ifade bakımından kıymetli, güzel bir eser olmasıdır. Mevlid, nafile ibadetlere, hayır hasenat yapılmasına vesile olduğundan faziletli, sevabı çok bir ameldir. Kutsal değerleri anlattığından mevlidin tesirinin görülmesi, öze etki etmesi, mânevî kazanımlara ve dinin emirlerini yerine getirmeye vasita olması arzu edilir.

²²⁸ Bu konuda şöyle bir değerlendirme yapılmıştır: Bir mütefekkir "Millet, edebiyatı olan topluluktur" demiştir. Millî-dinî mefahirimizi bizlere anlatan eserlerimizi ihmal ederek, nesillerimizi, onların değerlerinden koparıp büyük ekseriyetle imansızlık telkin eden yabancı yazarların insafına mı terkedeceğiz. Mevlid-i şerifin bid'at olduğunu iddia etmek, bundan sonra "Allah ve Peygamber sevgisini" işleyecek hiçbir nesir, nazım gibi edebî eserlerin yazılmayacağı demek olacaktır. Bu sonuç, Müslüman nesillerin yetişmesine büyük engel teşkil edecektir... Mevlid, başka edebî eserlere öncülük etmiştir. Mevlidle uğraşan zihniyet, henüz taarruz ve hücumlarını naat-ı şeriflere yöneltmemiştir. Bunun sebebi açıktır. Mevlid-i şerifi gönüllerden, zihinlerden aldıktan sonra naat-ı şerifleri unutturmak o kadar güç olmayacaktır. Mevlid bahane edilerek ortaya konan iddia, İslâmî değerleri içine alacak şekilde İslâm'ı yıkma kampanyasının sadece bir rüknü idi. Bunun için bu milletin dini, imanı, yazısı, edebiyatı, musiki, örfü, töresi... nesi varsa kötü idi. Yok edilmeliydi. Daryal, *Tahribât*, s. 93-95.

²²⁹ Bakırcı, *Mevlid*, s. 57, 59.

²³⁰ Hüseyin Vassâf, *Mevlid Şerhi Gülzâr-ı Aşk*, s. 82.

²³¹ Daryal, *Tahribât*, s. 84.

Mevlidde bulunan cemaat arasında şekle önem verip öze ilgi duymayanlar,²³² meclisin önemini kavrayamayanlar, âdâbını bilmeyenler olabilir. İstisnâi olan olumsuz davranışlar, her işe ve ibadete karışabileceğinden bu meselenin mevlid karşılığına gerekçe yapılması isabetli değildir. Aslında dinen önemli günlerin, ibadetlerle beraber zikredilmesi o zamanları nasıl değerlendirmek gerektiğini göstermektedir. Mevlid, asırlardır sevinçli durumlarda İslâm'a aykırı kutlamalar yapmayı, üzüntülü zamanlarda da dine aykırı tavırlara yönelmeyi önleyerek dinî hayata çok önemli bir katkı yapmaktadır.

Mevlid, Hz. Peygamber'in varlığına sevinmek ve onun (s.a.v.) ümmetinden olmanın şükrünü idrâk edip mutluluğunu hissetmek ve bu duyguları herkese göstermek, mutluluğu yaymak demektir. Bu suretle kendiliğinden huzurlu bir ortam sağlanır. Toplumunu karamsarlığa sevkedecek durumlar olduğunda ise Hz. Peygamber'in mânevî şahsının etrafında ümit vermektedir. Mevlidin, sadece yılda bir kere Hz. Peygamber'in doğduğu gün okunmayıp birçok defa okunmasının sebeplerinden biri de bu iyiliği, güzelliği yayma etkisi olmalıdır. Hz. Peygamber'in, doğduğu gün olan Pazartesi'nin her hafta oruçla geçirilmesini tavsiye etmesi ise o günü diğer günlere benzemeyen şekilde daha çok şükür ve daha çok sevinç içinde yaşamak konusunda işaret sayılabilir. Mevlid, bu işlevi yerine getirmekte Hz. Peygamber'i gündemde tutarak hayatın içinde daha fazla yer almasına vasita olmaktadır.

Mübarek günlerde/kandillerde mevlid yapıldığında ise toplum habersiz kalmamakta, o güne dikkat çekilmiş olmakta, önemi vurgulanmaktadır. Böylece bu günler boş geçirilmemektedir.²³³ Mevlid, günü faydalı bir işle, salih amelle değerlendirmek demektir. Bununla birlikte mübarek gün ve geceleri ihyâ etmenin veya mevlide katılmanın; farz olan dinî görevleri yerine getirmekle eşdeğer olduğu zannedilmemelidir.

Hz. Peygamber'i herkese tanıtmak bir görevdir. Özellikle gençlere, Hz. Peygamber'den daha güzel nitelikleri olan başka bir insan bulunmadığı, bilinmeye, örnek alınmaya ve sevmeye ondan (s.a.v.) daha lâıyk kimsenin olmadığı anlatılmalıdır. Mevlid, onu (s.av.) doğru tanıttığı, yanlış algılanmasına yol açmadığı, bilgi verirken duygulara da hitap ettiği için tavsiye edilecek en isabetli eserlerden biridir. Hz. Peygamber'i tanıdıkça ona (s.a.v.) muhabbet duyulacağı, dolayısıyla imanın tadına varılacağı, dindarlığın şevkle, heyecanla yaşanacağı ise âşikardır.

İslâm'a aykırı akımları, tarzları ve her türlü yanlışlığı önlemek için Hz. Peygamber'in rehberliğine ihtiyaç vardır. Günümüzde insanlar, farklılık arayışı içindedirler ve farklı olmak isteğiyle olumsuz davranışlara, aykırılıklara, aşırılıklara, yanlış hayat tarzlarına yönelmektedirler. Çözüm için İslâm Dini'nin,

²³² Işık, *Kime Kulsun*, s. 26.

²³³ m.HayrettinKaraman.net/makale/0617.htm

sadece maddî dünyaya hitap etmediğinin farkına varılmasını sağlamak, hayatın içinde Allah Teâlâ'nın varlığının hissedilebileceğini anlatmak ve olaylardaki hikmetleri anlamaya çalışmanın birçok meseleyi çözdüğünü öğretmek faydalı bir yoldur. Bu noktada, Hz. Muhammed'i sadece bir beşer olarak tanıtmamak, sadece ahlâkını anlatmamak her yönünü öğretmek gerektiği ortaya çıkmaktadır. Onun (s.a.v.), peygamberlik yönünü de anlatmalı, olağan dışı özelliklerinden, mucizelerinden bahsetmelidir. Naslardaki ve hayatın içindeki hikmetleri aramanın, bulmanın zevkinden haberdar ederek gizem ve olağanüstülük arayanların yanlış yerlere yönelmesi önlenebilir. Mevlidde, Hz. Peygamber tek yönüyle anlatılmamakta hem beşer hem de herkesten farklı ve üstün özellikleri dile getirilmektedir.

Mevlid metninin kıymetinden daha fazla kimsenin haberdar olması için eğitimciler tarafından tavsiye ve teşvik edilmesi beklenir. Yeni baskılarda metnin yanına bugünkü Türkçe'si ve izahlar da bulunduğu takdirde istifadenin artacağı muhakkaktır. Mevlid, yeni çalışmalara, ilmî toplantılara konu olduğunda da Türk-İslâm edebiyatının önemli şahsiyeti Süleyman Çelebi ve eserinin, daha fazla kişi tarafından tanınması sağlanır.

Mevlidin, dinî hükmü konusundaki tartışmaların da toplumun dinî hayatına hiçbir olumlu katkı yapmadığı, aksine zarar verdiğini de tekrar belirtmek gerekir. Mevlidin dine aykırı olmadığına dayanak sayılan birden fazla nas vardır. Mevlid, topluma zarar vermeyen aksine birçok faydası olan bir faaliyettir ve bu gelenekten vazgeçilse yerine koyulacak onun kadar kapsamlı başka bir şey yoktur. Dolayısıyla dinî değerlerden kaynaklanan geleneklerin yaşatılması için çalışmak gerekir. Bu çerçevede Hz. Peygamber'i anmaya, hatırlamaya vesile olan her faaliyet desteklenmeli ve Allah Teâlâ'nın hayatına yemin ettiği zâtın (s.a.v.) ümmeti olmanın sevinci ve bilinciyle bayram etmeli daha fazla mevlid yapılmalıdır.

“Mevlid Geleneği: Ömrüne Yemin Olsun ki!”

Özet: Mevlid, medeniyet unsurları içinde toplumun mânevî değerlerine en fazla hizmet eden müesseselerden biridir. Hz. Peygamber'i, toplumun her kesiminde gündemde tutması ile benzeri bulunmayan bir faaliyettir. Bununla birlikte mevlid yapmanın dine uygunluğu konusunda farklı görüşlerin bulunması, olumlu tesirlerinin iyi değerlendirilmediğini göstermektedir. Bu yazıda, mevlidin konumu ve önemi üzerinde durulmuş, dine uygun olup olmadığı meselesi incelenmiştir. Yazının başlangıcında mevlid metni ve kutlamaları hakkında genel bilgi verilmiştir. Daha sonra mevlide, bid'at hükmünün verilmesi konusuna temas edilmiştir. Ardından mevlid yapmanın, dine uygun olduğuna asıl/dayanak kabul edilebilecek naslar zikredilmiştir. Mevlidin, fert ve topluma sağladığı faydalara yer verilmiş ve mevlid karşıtı olanların itirazlarının, sosyal gerçekler açısından isabetli olmadığı kanaatine varılmıştır.

Atıf: Aynur URALER, “Mevlid Geleneği: Ömrüne Yemin Olsun ki!”, *Hadis Tetkikleri Dergisi (HTD)*, XVIII/1, 2020, ss. 27-67.

Anahtar Kelimeler: Mevlid, doğum günü, anma günü, bid'at, gelenek, Süleyman Çelebi.